

శ్రీరామ.

చదువెందుకో తెలుసా?

(విద్యా ప్రచార నాటకము.)

ACC No 4162

రచయిత,

బొడ్డుపల్లి సుబ్బారావు,

టీచరు-మేనేజరు.

ఎయిడెడ్ ఎలిమెంటరీ పాఠశాల,

భూషాయపాలెము.

1959.

సర్వస్వామ్యములు
గ్రంథకర్తవి.

Acc no 4162

★

విశంబి
ఫాల్గుణము.

★

వ్రతులు
౧,౦౦౦

★

డి ఓరియన్ట్
పబ్లిషర్స్, తెనాలి.

ନିଃଶେଷ

—: కృతజ్ఞత :—

నాచే రచింపబడిన 'చదువెందుకో తెలుసా?'
అను నీ నాటకమును అచ్చొత్తించుటకుగాను నా
ప్రస్తుత నివాసస్థాన మగు గుంటూరు జిల్లా, బాపట్ల
తాలూకా, భూషాయపాలెము గ్రామపౌరులు యథోచిత
ధనసహాయ మొనరించి మిక్కిలిగా తోడ్పడినందులకు
వారికి నా మనఃపూర్వక కృతజ్ఞతాభినందనము
లర్పించుచున్నాను.

ఇట్లు,
శ చ యి త,
బొడ్డుపల్లి సుబ్బారావు.

విజ్ఞప్తి.

చదువరులారా !

బోధకుఁడుగా నాకు గల అనుభవమునుబట్టి విద్యావశ్యకతను గూర్చి ప్రజలలో కొంత ప్రచారముండుట త్యవసరమని తోచెను. అందువలన నాకు గల సామాన్య జ్ఞానముతో 'చదువు వెందుకో తెలుసా ?' అను నీ నాటక రచనకు బూనితిని. కాని నా పాండిత్యాతిశయ ప్రకటనమునకు మాత్రము కాదు. కనుక నిందనేక దోషములుండుట సహజము. వానిని చదువరులు మన్నింప ప్రార్థన.

ఈ నాటకము సామాన్య ప్రజలకు సులభముగా బోధపడుటకు గాను మొదటినుండి తుదివరకు వ్యాపహారికములోనే వ్రానితిని. ఇందువచ్చు పాత్రలు, ఆయా ఘట్టములు కల్పితములేగాని యథార్థములు గావు. నాటక రచనోద్దేశమును బహిరంగ పరచుటకు నట్టి పాత్రలు, ఘట్టములు నిర్మింపబడినవేకాని వ్యక్తిగత దూషణ, భూషణములకు మాత్రము కాదని మీకు మనవి చేయుచున్నాను.

మిత్రులారా !

ఈ నాటక రచనలో నాకు అపూర్వమైన సలహాలనిచ్చి తోడ్పడి దీని నీ రూపమునకు దెచ్చిన మీకు నా ధన్యవాదములు.

ప్రదర్శకులారా !

మీరు మీ నటనాకౌశలముతో నీ నాటకమును జక్కగా ప్రదర్శించి యీ నా కృషికి నితోధిక ప్రోత్సాహ మీయవలయు నని మీకు నా విన్నపము.

విద్యావేత్తలారా !

అడిగినంత మాత్రముననే అరమర లేక తమ యమూల్యమైన అభిప్రాయముల నందించి యీ నాటకమునకు నూతన శోభను కలిగించిన తమకు నా వినయపూర్వక నమస్కృతులు.

ఇట్లు,

రచయిత.

ఉ పో ధ్వా త ము.

(సంస్కృత) } ‘సాహిత్యవిద్యాప్రవీణ’
 } “సాహిత్యరత్న”

(తెలుగు) “బాషాప్రవీణ”

అవ్వారి వాసుదేవశాస్త్రి,

(Ex. Sanskrit College Lecturer.)

‘చదువెందుకో తెలుసా?’ అను పేరుగల యీ నాటకమును నేను రెండు మూడు సారులొకటొకటముగా విమర్శనదృష్టితో బాగుగఁ జదివించుచినాను. చాల బాగుగనున్నది.

ఈ కవిగారు వచించినట్లుగా నిది వారు “పాండిత్యాతి శయ ప్రకటనకై వ్రాసియుండలేదు” గావునను, వ్యావహారిక భాషకే యిందుఁ ప్రాధాన్య మిచ్చియున్నారు గావునను, నిందలి పాత్రో చిత్త్యమును బట్టి ఆ యా పాత్రల కట్లు తప్పని సరిగా వ్యావహారికమే వాడవలసియున్నది కాఁబట్టియు భాషలోని గ్రాంథికతా విషయమున మన మెక్కువగాఁ దడవఁ బనిలేదు. అయినను సాధ్యమయినంత వఱకుఁ గవి వాక్యములలోను, నితర స్థలములలోను, “ఆసీనులై యుందురు” “ఉచితమగు స్థానములఁ గూర్చుండి యుందురు.” “పోస్తుమాప్తురు రంగనాథము మాత్రమే యుందురు” “సక్రమముగనే యున్నదన్ని నమ్ముచు ఖర్చులతో సహా డిక్రీ” మొదలగు చోట్లఁ, దమకున్న గ్రాంథిక భాషాభిజ్ఞతను, అభిరుచిని గవిగారు చక్కగా నిర్దుష్టముగాఁ బ్రదర్శించి యున్నారు.

ఇక నాటకమునకు ముఖ్యముగఁ గావలసిన శిల్ప చిత్రణము, కథా గమనమున పూర్వోత్తరముల కవైరుధ్యము, పాత్రోచిత సంభాషణ, సమయోచిత పాత్రప్రవేశము మున్నగునవి యిందుఁ జక్కగాఁగలవు.

ఇందలి సంభాషణలలో నా యా పాత్రలకు సహజత్వము బాగుగ గోచరించుచున్నది. ఉదాహరణకు :- (చదువుకొనుటకుముందు)రైతు రామయ్య, గురవయ్య, పీరు, మొదలగుపాత్రల సంభాషణములను జూడవలయును.

సన్నివేశములన్నియు సహజములే యైనను గల్పనా చమత్కృతి కిందు నచటనచట దావుగలదు. అస లిందలి కథాకల్పనమే మిగుల నందముగా నున్నది. ఆ యా పాత్రల తాహతు ననుసరించి వారి వారికి, ఆ యా సమయములకుఁ దగిన సంభాషణమును, గ్రాంథికము గాను, వ్యావహారికముగాను, ఉభయసమ్మిశ్రముగాను నడపి యున్నారు.

ఈ కవిగారు సహజముగా శిల్పమునందు మిక్కిలి ప్రావీణ్యము గలిగి తత్తత్ప్రదర్శనములలోఁ బారితోషికముల నందిన వారగుటచేతఁ గాబోలు కథా శిల్పమును జక్కఁగా దీర్చిదిద్దఁ గలిగినారు. కథను జక్కఁగా నడపఁగలిగినారు. మొదటినుండి చివటిదాక ఎట్టి గొగ్గులు లేకుండ, భాషయేమి ? సంభాషణయేమి ? కథయేమి ? చక్కఁగా నడచినది.

సహజముగా, నుపాధ్యాయులగుటచేతఁ బాఠశాలలో జరగు ఆ యా ఉత్సవములలోఁ జిన్ని చిన్ని నాటికల సృష్టించి, పిల్లలచే వేయించు సలవాటు వీరి కుండుటచేతఁ గాబోలు తదభ్యాసముననై యుండును. దీనినిసర్వాంగ సుందరముగాఁ దీర్చి దిద్దఁగలుగుట సంభవించినది.

ఇందు గోపాలరావు, రామయ్య, భీమశంకరము అనువార లుపన్యసించిన దానివలన మన దేశమందలి యనక్షరాస్యత, ఇతరదేశ స్థితి గతులు, అందులకుగాను బూనవలసిన పూనిక, దానివలన గలుగు సత్ఫలితములు చక్కఁగా గ్రహింప వీలుకలుగుచున్నది.

దీనిలో నిరక్షరాస్యతా నిర్మూలనమునుగూర్చియే ముఖ్యముగాఁ బ్రతిపాదింప దలచినను నందందు నానుషంగికముగాఁ గూట సాక్ష్యములు చెప్పవారి దుర్గతులు, కుకల్పనలు చేయువారి యథోగతులు నిరూపింపబడి యట్టివానినుండి జనసామాన్యమును నివారించుట గాన నగును. ఆయా విషయములన్నియు నిందు కథకు సంబంధింపఁబడి నవిగానే సంతరింపఁబడి శాఖాచంక్రమణముగాఁ బోకడవోకుండుటలోఁ గల కవిగారి నైపుణ్యము పూర్తిగా గ్రహింప వీలు కలుగుచున్నది.

ఈ పుస్తకము మొత్తము వచనాత్మకముగానే యున్నను నచ్చటచ్చట నలఁతిగాఁ బద్యములనుగూడఁ గూర్చి “నాటకాలలోఁ బద్యము లుండవలె” నను వారి సిద్ధాంతమునుగూడ ననుసరించిరి. అయిన నొక్క విశేషము :- “పద్యము లితరులచే వ్రాయించుట” యను నిప్పటి కొందఱి పద్ధతి నవలంబింపక యథాశక్తి తామే కొన్ని పద్యములఁ గూర్చి యిందుఁ జేర్చియున్నారు. ఈ విషయములో సంస్కృతకావ్యలక్షణ కర్తలలో నితర లాక్షణికులవలెఁగాక జగన్నాథ పండితరాజు తన లక్షణములకుఁ దన యుదాహరణములనే యిచ్చు సందర్భమున “నా గ్రంథమున నితరుల పద్యములఁ జొప్పించు తెందులకు?” అన్న మాటలు ఛాయావాహిగా జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నవి.

ఈ పుస్తకమును నేను జదువుచుండఁగాఁ దీసికొని, చూచినవారు చాలమంది “యిది బాగుగ నున్నదనియు, నిది యొక ప్రతి తమకుఁ గావలె”ననియుఁ జెప్పియున్నారు.

ఇట్లు మిగుల నాకర్షకమై యెల్లఱు హృదయముల నానందింప జేయుచు నిరక్షరాస్యతా నిర్మూలనమునకై యుద్దేశింపఁబడి అక్షరాస్యతయొక్క అవశ్యకత్వమును మిక్కిలి చక్కగాను, ఎక్కువగాను బోధించుచున్న యీ పుస్తకము అందఱికినిఁ గావలసినదిగ నున్నది.

ఇట్టి పుస్తకమును సంతరించి ప్రాథమిక విద్యార్థులకును, వయోజన విద్యార్థిలామలకును, మిక్కిలి స్తుతిపాత్రమగుచున్న యీ కవిగారిని నేను మిగుల సభినందించుచున్నాను.

ఈ పుస్తకమును బ్రభుత్వమువారును, బ్రతి పాఠశాలోపాధ్యాయులును నాదరించి గ్రహించి, బడి బాలురచేఁ బ్రదర్శింపఁజేసి మనదేశమునఁ గల నిరక్షరాస్యతను నిర్మూలించుటకుఁ బూనుకొందురు గాక !

(స్వస్తి.)

ఇట్లు,

బుధజనవిధేయుడు,

కొల్లిపర }
8-12-1958. }

(Sd.) ఆవ్వారి వాసుదేవశాస్త్రి

(తెలుగు వండితుఁడు),

బోర్డుపైస్కూలు, కొల్లిపర.

విమర్శక శిరోమణి, సాహిత్యవికారద
(ఆంధ్ర సారస్వతపరిషత్తు ప్రధాన కార్యదర్శి)

శ్రీ కోన వేంకటరాయశర్మగారు

ఉగ్గపాలతో జీర్ణించి యున్న మన సంప్రదాయములు, మన విజ్ఞానము, మన నాగరికత, మన మట్టు మర్యాదలు, పాశ్చాత్య నాగరికతా వ్యామోహితులైన కొందఱు మట్టి పాలోనర్చుచున్నారు. తత్రాపి భాషలో - భావములో - నీతినియమాలలో - ఐకమత్యములో - వక్రత యగ వింతుట దటస్థించినది. ఈ తీరుతీయములలో దిద్దుబాట్లుగావించి ప్రజలను నడిపింపవలసిన విధి ప్రభుత్వముపై గలదు. కావుటంజేసి “అధారక విద్యావిధానము”ను దత్తంప్రదాయములను గ్రామీణులలోఁ బ్రవేశ పెట్టి యా మూలమున నిరక్షరాస్యతను, వ్యవహార పరిజ్ఞాన విహీనతను, ప్రభుత్వము పాలనావిధానమునెడ వైముఖ్యమును-బోగొట్టి, తప్పుత్రోవకుఁ బోకుండ కమ్మెచ్చునఁ దీర్చవలసిన తరుణమున చిరంజీవి బొడ్డుపల్లి సుబ్బారావు ఈ నాటికను వ్రాసి పల్లెలలో జరగు అక్రమములఁజూపి, గ్రామీణుల హృదయములు వినిర్మలములు, అదర్శయోగ్యములు, అనుసరించఁదగు మార్గములు - అని నిరూపించి, తన కలమునకు సార్థకత కలిగించినాఁడు.

ఈ చిరంజీవి యుపాధ్యాయవృత్తియందున్నను అవకాశము గల్పించి కొని తన యూహాపాహలకొలఁది ఈ నాటికనువ్రాసి సోదర ఉపాధ్యాయులకు, గ్రామీణులకు, అందిచ్చుట మెచ్చుకొఁదగినది. ఈ చిరంజీవి పరిశ్రమ వమ్ముఁ గాకుండజూచి ప్రోత్సహించుట ధర్మమనితోచి యీ నాల్గు మాటలు సంతరించితిని.

ఇంతటితో నాగక ఈ చిరంజీవి మున్ముందిట్టి ప్రబోధావశ్యకములగు సుత్రమగ్రంథముల సుత్రమమార్గమున రచించి యస్మదాదుల యాశీస్సుల నందుఁగాక ! యని కోరుచున్నాఁడను.

నాగేశ్వరపురము, బాపట్ల: }
14-12-58

(Sd) కోన వేంకటరాయశర్మ

OPINION—2

Sri K. SAMBASIVA RAO,

B. Ed. Training Class, Govt. Trg. College

RAJAHMUNDRY

Ex. Junior Deputy Inspector of Schools,

Bapatla Hindu Range.

On the whole this drama is very interesting. The purpose for which it is written is fully satisfied. It awakens the illiterates & directs them towards education. The characters are quite apt and the language is best suited to the situation and for educational propaganda. This drama is really a golden work which I hope shall receive great encouragement hands & hearts of all the educationists.

RAJAHMUNDRY }
6—7—'57

(Sd) **K. SAMBASIVA RAO,**

Sri B. CHENCHIAIAH, B. A. B. Ed.

Deputy Inspector of Schools

BAPATLA, Hindu Range.

శ్రీ బొడ్డుపలి సుబ్బారావుగారిచే రచించబడిన ‘చదువెందుకో తెలుసా ?’ అను నాటకమును చదివి ఆనందించితిని. నాటకమును చదువ ప్రారంభించి పూర్తియగు వరకు వదలుట కిష్టపడనైతిని. ఇందలి విషయములు సామాన్యమైనవైనను కథాంశములు చదువరులకు ఉత్సాహము గొలుపుచుండును.

ఇరువదవశతాబ్ద మధ్యములో ఇందలి గ్రామ్యభాష కొంత అతిశయోక్తియైనను అట్టిభాష నుపయోగించుటచే ప్రేక్షకులకు నవ్వుబుట్టించుచు ఆకర్షింపజేయు ననుటకు సందేహము లేదు. ఇది వయోజన విద్యా ప్రచారము చేయుట కెంతో తోడ్పడుచున్నది. విద్యావిహీనతవలని నష్టములను, ప్రత్యక్షముగా చాటుచున్నది. ఈ నాటకము ప్రాథమిక పాఠశాలలయందు వార్షికోత్సవ సమయములలో ప్రదర్శించుట కెంతో యుపయోగకరము.

Y. KRISHNAMURTY

JUNIOR DEPUTY INSPECTOR OF SCHOOLS

BAPATLA

శ్రీ బొడ్డుపల్లి సుబ్బారావుగారిచే నటనా యోగ్యముగా రచింపబడిన “ చదువెందుకో తెలుసా ? ” అను షాత్తము లేత హృదయముల నాకర్షించు తీరున మృదుమధుర పచనములతో ఆలరారుచున్నది నిరక్షరాస్యులగు వయోజనులు, తమ అజ్ఞాన, మూఢత్వముల కండ్లార గాంచి అక్షరాస్యులగుటకు దోహదమిచ్చుచున్నది. రచయిత నేర్పరితనము కాలానుకూలముగ నడచినది.

వేదికల కుపయోగపడు యిట్టి విద్యావిషయక నాటిక లింకను రచించి, రచయితగారు విద్యాభివృద్ధి కెంతయు దోహద మొనగుదురని ఆశించు చున్నాను.

BAPATLA
14—12—'58

(Sd.) Y. Krishnamurty.

Sri B. NARAHARI SASTRY, M A.

ఈ రచయితచే రచియింపబడిన ఈ గ్రంథము వారి ఉద్యోగాను భవమునకు దర్పణము వంటిది. ఈ నాటకమునందు ఇరువది పాత్రలు గలవు. ఇది సామాన్య విషయము. నాటక రచయిత స్వయం శక్తిని గోల్పోయి ప్రతి పాత్రయందు తాదాత్మ్యమును పొందవలయును. అందు పల్లనే వయసు ముదిరిన వెనుక నాటకమును వ్రాయుమని వెద్దలు చెప్పెదరు. ఈ శక్తి వీరియందు కొంతవరకు గలదు. ఇది వారి ప్రథమరచనయే కదా! దీనికి వారు దోహద మొసగుట మంచిది.

కాలముతోపాటు సాహిత్యమునందు పోకడలు మారుట చాల సహజమైన విషయము. ఆధునిక రచయితలు దుష్టశక్తులను రంగముపైకి నెక్కించి విమర్శించుదురు. వీనిని నిందాకావ్యము లనవచ్చును. కాని సామాజకులకు గనువిప్పు కలిగించుట ఇట్టి గ్రంథముల పని.

ఈ నాటకమునందు చమత్కారములు తక్కువ. కాని సన్నివేశములున్నవి. రామయ్య పోస్టాఫీసునందు వందరూపాయల నోటు నిచ్చుట అట్టివానిలో నొకటి. రామయ్య, పీరుసాహెబు పాత్రలు చాల సహజముగ ఉన్నవి. గుగ్గిళ్ళ గురవయ్య వంటి వారిని మనము నిత్యము చూచుచుందుము. కాని అట్టి పాత్రను చిత్రించుట కష్టము. ఇందు నాగుల పాత్ర నాటకమునకు మకుటాయమానము.

భాషగ్రామ్యము. ముఖ్యముగ పరితలుగ ఉద్దేశింపబడినవారు గ్రామీణులు. రచన సహజముగ నుండవలయును గదా? ఉన్నది ఉన్నట్లు వ్రాసినది రచనయగునా కాదా యని ఆలంకారికుల యందు వివాదములున్నవి. పోనిండు, వారు పూర్వకాలపు వారుగదా? ఒకింత యోర్పు వహింతము. గుణ గణములయందు రాజపదము నందుకొని నక్షమా గుణమునకు సమస్కారములు.

‘సాహిత్య విద్యాప్రవీణ’ & ‘భాషాప్రవీణ’

శ్రీ చెరుకుపల్లి సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు

జోర్డ్జ్ హైస్కూల్ సీనియర్ తెలుగు వండితులు.

అయ్యా!

మీ ‘చదువెందుకో తులుసా?’ అను నాటకమును జదివినాను. చాల బాగుగ నున్నది. హాస్యరస ప్రధాన మగు నీ నాటకమున ‘రామయ్య’ యను పాత్రవలన అవిద్యచేర గలుగు కష్టనష్టములు, విద్యచేర గలుగు సుఖ గౌరవములు, నిరక్షరాస్యుల హృదయము లందు హత్తుకొనునట్లు చిత్రించినారు. ఇట్టి నాటకములు, పెక్కురు నిరక్షరాస్యులు గల మనదేశమున కెంతయు నావశ్యకములు. ఇయ్యది నిరక్షరాస్యత యను పిశాచమును బారద్రోలుటకు మహా మంత్ర మని చెప్పట యతిశయోక్తి గా నేరదు.

వయోజన విద్యాలయములను ఊరూర నెలకొలిపి, డబ్బును వెచ్చించి, నిరక్షరాస్యతను రూపుమాపుటకు మన ప్రజా ప్రభుత్వము చేయు ప్రయత్నమున కెంతయు నియ్యది చేయూత నొసంగర గలదని నా విశ్వాసము.

విద్యాధికులు, ప్రభుత్వము, విద్యాలయ ప్రధానాధ్యాపకులు నిట్టి నాటకములు పెక్కుగా నింకను వెలువడుటకుఁ దగిన ప్రోత్సాహ మీయర గలరని తలంచు చున్నాను.

కొల్లివర

9-3-59

ఇట్లు.

(Sd.) చెరుకుపల్లి సూర్యనారాయణ శాస్త్రి.

ఇందు వచ్చు పాత్రలు.

1. రైతు రామయ్య .. చదువురాని అమాయకుడైన రైతు.
2. గోపాలరావు .. రైతు రామయ్య అల్లుడు - విద్యావేత్త.
3. పోష్టుమాష్టరు .. చెప్పడు మాటలకు చెవియొగ్గువాడు.
4. రంగనాథము .. పోష్టు జమాను - మోసగాడు.
5. కుటుంబయ్య .. వైప్రేటు చేయవాడు - కుట్రదారుడు.
6. పీరుసాహెబు .. కుటుంబయ్యకు అనుకూలుడు. అబద్ధపు సాక్ష్యమిచ్చు టలో అగ్రగణ్యుడు.
7. పేరయ్య .. కుటుంబయ్యకు అనుకూలుడు. ఫోర్జరీలు వ్రాయటలో నేర్పరి.
8. పబిన్ స్పెక్టరు .. కార్యమును పూనికతో సాధింపదలచు స్వభావము కలవాడు.
9. జడ్జి .. న్యాయాన్వేషణయందు ఆసక్తి కలవాడు.
10. ఒకటవ స్లీడరు .. కుటుంబయ్య తరపున వాదించువాడు. ధనార్జనయే ప్రధానముగా గలవాడు.
11. రెండవ స్లీడరు .. రైతు రామయ్య తరపున వాదించువాడు.
12. గురవయ్య .. యుక్తిగా, సాక్ష్యమును చెప్పక తప్పించుకొన్నవాడు.
13. పూను .. కోర్టు జమాను.
14. కానిస్టేబుల్ .. తన డ్యూటీని సక్రమముగా నెరవేర్చుకొనువాడు.
15. లక్ష్మణరావు .. రివిన్యూ ఇన్ స్పెక్టరు.
16. రామన్ .. రివిన్యూ ఇన్ స్పెక్టరు కుమారుడు.
17. మోహన్ .. రామన్ స్నేహితుడు.
18. జగన్నాథరావు .. ధనవంతుడు, భూవసతి కలవాడు.
19. నాగులు .. లోకజ్ఞానము గల విద్యావిహీనుడు.
20. భీమశంకరము .. హైస్కూలు పాఠ్యాష్టరు.

చిత్రము ఈనాటికమున 12 సినిమాలోనూ, పాఠశాల

మూల్యంలో సులభముగా వినియోగపడవచ్చును.

ఒకటవ అంకము

మొదటి రంగము

రెవిన్యూ ఇన్స్పెక్టరుగారి యిల్లు

ఇన్స్పెక్టరు లక్ష్మణరావు, పడకపర్వీలో పండుకొని పేవరు చదువుకొనుచుండును. మోహన్ అను విద్యార్థి ప్రవేశించును.

మోహన్ :- ఇన్స్పెక్టరుగారు ! మీ గౌరవం ఏడండి ?

లక్ష్మణరావు :- (ముందుకుచూచి) పెరిటిలో బావిదగ్గర స్నానం చేస్తున్నాడు. వస్తాడు. ఆ బల్లమీద కూర్చో.

మోహన్ :- (కూర్చుండి తనలో) ఇంకా స్నానం చేస్తూనే ఉన్నాడా ! టైమ్ కావచ్చినట్లున్నదే! (ప్రకాశముగ) సార్ ! టైమ్ అవుతుందండి ?

లక్ష్మణరావు :- (చేతిగడియారమును చూచి) పావుతక్కువ ఆరు, సిని మాకేనా ప్రయాణం ?

మోహన్ :- కాదండి. ఈరోజున మా పాఠశాల వార్షికోత్సవం. ఉపయం ఆటపాటలలో పోటీలు జరిగాయి. ఈపూట నాటకాలు ఉపన్యాసాలు ఉన్నాయి. మా డి. ఇ. ఒ. గారుకూడ వచ్చారు. వారు విద్యావశ్యకతనుగూర్చి గొప్ప ఉపన్యాస మిస్తారట. అయితే మీ కీవార్షికోత్సవం విషయం తెలియదా సార్ ! మా హెడ్మాస్టరు గారు మీకుగూడా ఇన్స్టిట్యూషన్ కార్డు పంపినట్లున్నారే !

లక్ష్మణరావు :- పంపే ఉండవచ్చు. అయితే నేను క్యాంపులో ఉన్నాను. ఇప్పుడే వచ్చాను. ఇదేమిటో ఈసంవత్సరం ఎక్కడబట్టినా వార్షికోత్సవాలేనే. నేను మొన్న డిశంబరు 12 వ తేదీన భూషాయ పాలెం అనే ఊరికి క్యాంపు వెళ్ళాను. ఆరోజుననే వారి పాఠశాల వార్షికోత్సవమట. ఆ సందర్భంలో ఆ పాఠశాల విద్యార్థులు “ చదువెందుకో తెలుసా ? ” అను నాటకాన్ని ప్రదర్శించారు. చాల బాగున్నది. దానిని చూచిన తర్వాత మా జమానుకు వాళ్ళ

నాయన్నికూడ చదివించాలనే కోర్కె కలిగిందంటే నమ్ము మోహన్. నిజంగా దానిని చూచినవారికి అట్టి కుతూహలం కలగడంలో ఆశ్చర్యమేమీ లేదు.

మోహన్:- అయితే ఇక స్పెక్టరుగారు! ఇది చాల తమాషాగా ఉన్నదండి. మేము కూడ సరిగ్గా ఆనాటకాన్నే ఈరోజున మా స్కూలులో వేయబోతున్నాం. ఆనాటకంలో మీవాడు కథా నాయకుడైన రైతురామయ్యగాను, నేను గుగ్గిళ్ళ గురవయ్యగాను యాక్టుచేస్తాం.

రామన్:- (వళ్ళు తుడుచుకొనుచు లోనికి ప్రవేశించి) ఏమిరోయి మోహన్! అప్పుడే తయారై వచ్చావే! ఇక నాదేనా ఆలస్యం? ఇదిగో! ఒక్కనిముషంలో వస్తా చూడు. (అని వెళ్ళబోవును)

మోహన్:- సరేకాని రామన్! హెడ్లాప్టరుగాను మీనాన్నగారికి ఇన్స్ట్రక్షన్ కార్డు పంపలేదుట్రా?

రామన్:- పంపకేం పంపారు. మా నాన్నగారు ఇప్పుడే క్యాంపునుండి వచ్చారు. ఇంకా వారి కివ్వలేదులే. నాన్నగారు! ఆ డ్రాయరు సారుగులో పెట్టాను చూడండి. (అని లోనికి పోవును)

లక్ష్మణరావు:- (డ్రాయరు సారుగుతీసి కార్డును చూచుకొని) సరే! మోహన్ నేనుకూడ ఇప్పుడే వస్తాను. అందరం కలసి పోదాం ఉండండి. (నిష్క్రమించును)

రామన్:- (డ్రస్సు వేసికొనివచ్చి) మోహన్! మానాన్నగారు పిలుస్తున్నారు. కాఫీ తీసికొని అటు ఆగుమ్మాన పోవచ్చును పోదారా. (ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

[తెర వ్రాలును]

రెండవ రంగము

రైతు రామయ్యగారి యిల్లు

పోస్తు జనును రంగనాథం ప్రవేశించును. ఇంటి తలుపులు వేసియుండును.

రామయ్య:- (లోపలనుండియే) ఆ! ఆ! ఓరారు! వత్తుండా! వత్తుండా!
(చుట్టను చుట్టుకొనుచు తలుపుతీసి జమానును తేరిపారజూచి)
మీరోరు బాబు! పనిమీనొచ్చారు?

రంగనాథం:- నేను పోష్టుజమాన్ని లేండి, ఇదిగో! మీకీఉత్తరం
వచ్చింది. (ఒక కార్డునుతీసి రామయ్యకు అందించును)

రామయ్య:- (ఆశ్చర్యముగ) అరే! ఏంటయ్యా జవాబు నీవేనా?
ఇంకోరో అనుకుండా, ఈమద్దైన సూసినప్పడు ఎంతో బాగుండావు.
ఇప్పుడిట్టా సిక్కి-పొయ్యావేం? జబ్బేమైనా సేసిందాపాపం?

రంగనాథం:- లేదు లేదు రామయ్యగారు! ఈమధ్య మీరు చూచిన
జమాన్ని నేనుకాదండి. ఆయనకు ట్రాన్స్ఫర్ వచ్చి వెళ్ళిపోయి
నాడండి.

రామయ్య:- (ఆశ్చర్యముతో నోటిమీద చేయివేసికొని) నారాయ
న్నారాయనా! ఎంతపని జరిగింది పాపం. ఇయ్యాల్లి కెన్నాలయింది
బాబు! దిణంకూడా ఎల్లిపోయిందా?

రంగనాథం:- (నవ్వి) చచ్చిపోలేదండీ! ఆయన్ని ఈ ఊరునుంచి మరో
ఊరికి బదిలీచేశారు.

రామయ్య:- ఓ! అదా! నువు ఏంటో టానసరొచ్చి పొయ్యాడంటేను
అదోరకం రోగంవచ్చి సచ్చాడేమొ అనుకుండాలే. ఇప్పుడీ మందులు
మర్లూ వచ్చాక అన్నీ కొత్తకొత్త రోగాలొత్తుండయిగా బాబు!

రంగనాథం:- వస్తానండి రామయ్యగారు! (అని వెళ్ళి బోవును.)

రామయ్య:- ఇదుగో జవాబు! ఇప్పుడే ఎట్టువుగానిరా! ఈ ఉత్తరం
యాణించి వచ్చిందో కూస్తే సదివిపో.

రంగనాథం:- (తనలో) ఓహో! నేననుకున్నట్లీయన అమాయకుడే
కాదు. చదువురాని పెద్ద మనిషికూడ అయియున్నాడు. (తలను
పంకించి) ఇకనుసరే (ఉత్తరమును మనసులో చదివినట్లు అభిన
యించి ప్రకాశముగ) రామయ్యగారు! ఇది మదరాసులో ఉన్న

మీ అల్లుడు గోపాలరావుగారి వద్దనుండి వచ్చిందండి. వారికిప్పుడు నూరురూపాయ లవసరమట. వెంటనే పంపమని వ్రాశారు.

రామయ్య :— (తనలో) ఆరీశితస్సగియ్యా! అప్పుడే మొదలెట్టాడు. నేననుకున్నంతే అయింది. అయినా ఈ ఆడోళ్ళు సెప్పినమాట ఇంటారా పెడతారా? నెత్తిన నోరెట్టుకొని మొత్తుకున్నాగంద. పిల్లని నదువుకున్నోడికొద్దూ కొండ్లున్నోడికిద్దూమని. యాడపట్టనం? యాడకత? ఇప్పుడాడకీ డబ్బెట్టా పోతది. మడిసిని పంపుదామా అంటే పై నో పదిరూపాయలుకర్చు. ఇప్పుడేం సెయ్యాలో నాకేం తోసడలేదు. (నులకమంచముపై కూలబడును.)

రంగనాథం :— రామయ్యగారు! డబ్బుండాలెకాని దానిని పంపుటకు మీరంతగా ఆతుర్తా పడవలసిన పనిలేదు. దానికితోడు ఇంకొక రూపాయిన్నర మీది కాదనుకొంటే పోస్తుద్వారా నే మీ అల్లుడుగారికి నూరురూపాయలు రేపీపాటికి చేతుతాయి. పోస్తా ఫీసుల్లో అటువంటి సౌకర్యం ఉంది. డబ్బుంటే తీసికొనిరండి' ఇవ్వాలే పంపుదాం.

రామయ్య :— చ రేలే జవాబు. నీకనువు సల్లంగా మంచి ఉపాయం సెప్పావు. ఇప్పుడే పైకం తెత్తుండా పద. (లోనికి పోవును.)

రంగనాథం :— (తనలో) పాపం. చదువురాని అమాయకుడైన ఈ రైతు, రామయ్య.

తే మర్కటపు మాటనమ్మిన । మకరివలెను
నేడు నామాటలకు లొంగి । నాడు, గాన
ఘూఢ జనులను నెంతెని । మోసగించి
తనదు కోర్కెల దీటుచు । కొనగవచ్చు॥

అయినను నాప్లాను నెరవేరవలెనంటే ముందుగా మా పోస్టు మాష్టరుగారిని బిప్పించవలసియున్నది. కనుక నే నీరామయ్య వచ్చు లోపల వెళ్ళి ఆపని పూర్తి చేసెదను. (నిష్క్రమించును)

తెర వ్రాలును

మూ డ వ రం గ ము

పోస్తుమాష్టరు గారి యిల్లు

పోస్తుమాష్టరు, జమానురంగనాథం మాత్రమే యుందురు. నైతురామయ్య ప్రవేశించును.

పోస్తుమాష్టరు:- (రామయ్యను చూచి) రా! రామయ్యబాబు రా!

రామయ్య:- వత్తుండా నాయనా! వత్తుండ.

పోస్తుమాష్టరు:- ఇదుగో రామయ్యా! ఈ బల్లమీద కూర్చో. (బల్లను చూపును) మనియార్డరు చేయాలన్నావుట పైకం తెచ్చావా?

రామయ్య:- తెచ్చాబాబు తెచ్చా. ఇదిగో పైకం. (తలగుడ్డలో నుండి తీసి ఇచ్చును)

పోస్తుమాష్టరు:- రామయ్యా! ఈ పైకమును మీ అల్లుడికి పంపు తున్నావా ఏమిటి?

రామయ్య:- అవునుబాబు అవును. పట్టనంకాడ ఏంటో నదువు తున్నాట్ట. ఆడినదువు నట్టుబండలై తే డబ్బుకు నన్ను పీక్కో తినేటట్టుండాడు.

పోస్తుమాష్టరు :- అట్లాఅనకు రామయ్యా! ఈ ప్రపంచంల్లో ప్రతి వానికి గాలి, నీరు, ఆహారం ఎంతఅవసరమో చదువుకూడ అంతే అవసరం. చదువులేనివాని బ్రతుకు ఏమిబ్రతుకు రామయ్యా!

రామయ్య:- ఏంటాలె బాబు. ఈనదువు లయ్యేసరికి ఉండ ఆ త్తంతా ఆకరవుతది. ఆమైన అమ్మాబువ్వా. అయ్యా బువ్వేగ బాబు! ఇగనాను పోయెత్త. డబ్బు జాగ్రత్తండి.

పోస్తుమాష్టరు :- డబ్బెక్కడికి పోదులే రామయ్యా! భయపడకు.

రామయ్య:- మాటవరస కన్నాకాణి మీ కాడ యాడకి పోతదని భయం బాబు! ఇగనాను పోయెత్త.

పోస్టుమాస్టరు :- మంచిదిరామయ్యా!

రామయ్య :- (రామయ్య నిష్క్రమించును.)

పోస్టుమాస్టరు :- (జమానురంగనాథాన్ని చూచి) భలేప్లాను వేశావోయి రంగనాథం!

రంగనాథం :- మరేమనుకున్నారు మాస్టరుగారు! ఇలాంటి చదువు రాని అమాయకులను ఎంతైనా మోసంచెయ్యవచ్చు. చూచారా? పచ్చనోటు పదినిముషాల్లో కాజేశాం.

పోస్టుమాస్టరు :- (సందేహముగ) కాజేశాం బాగానే ఉంది. కాని ఒకవేళ ఈ రహస్యం బయట పడితేనో?

రంగనాథం :- మాస్టరుగారు! అసలీ విషయం ఎలాబయటకురాగలదని మీ అనుమాన మండి?

పోస్టుమాస్టరు :- ఎలాఏమిటి రంగనాథం? రామయ్యగారి అల్లుడు జేమనమాచారాలు తెల్పుమని రామయ్యకు జాబువాస్తే నీవు ఆయనతో “మీ అల్లుడు డబ్బు పంపమని వ్రాశాడని” అబద్ధాలు చెప్పి వచ్చావు. ఆయన ఆ మాటలునమ్మి డబ్బుతెచ్చి మన కిచ్చాడు. దాన్నిమనం కాజేశాం. ఇప్పుడు ఒకవేళ ఆయన ఆ ఉత్తరాన్ని మరెవరికైనా చూపితే మన పని ఏమాత్రుందంటావు?

రంగనాథం :- (నవ్వి) మాస్టరుగారు! నేనంత తెలివి తక్కువవాణ్ణి కాదండోయి. ఇదిగో ఆ ఉత్తరం. (జేబులోనుండి తీసిచూపును.) ఆయన కివ్వకుండానే తెచ్చాను. ఇంకా ఆయన ఇతర్లకు చూపేదేమున్నది? మనం భయపడవలసిన దేమున్నది!

పోస్టుమాస్టరు :- (సంతోషముతో) అరె! నీవుచాల అసాధ్యుడవేనోయి రంగనాథం! థేట్! మంచి తెలివైన పనిచేశావు. నేనుకూడ ఆయనకు మనియార్డరు చేసినట్లు రసీదివ్వలేదు చూచావుగా.

రంగనాథం :- మాస్టరుగారు! ఆయన రసీదుకూడ అడగలేదేమండి?

పోస్తుమాప్తురు :- ఎలా అడుగుతాడు రంగనాథం?

తే. పాపమాయన అజ్ఞాని! పామరుండు
నుంత చదువైన నెఱుగని। వింతపశువు
అట్టి రామయ్య గ్రహించు। టెట్టొచెవును
నూరు చెల్లించి తగురసీ। దోరుకొనుట.

రంగనాథం :- (సంతోషముతో) మాష్టరుగారు! ఇక మన ప్లాను
ఫస్టుగా ఫలించిందన్నమాట. ఏమంటారా? ఈ ఉత్తరమా మన
చేత చిక్కియున్నది. ఆ డబ్బునకా మనం రసీ దియ్యలేదు. ఇకను
రామయ్య మనం డబ్బుహరించినట్లు ఏమి ఆధారం చూపగలడు?
మనపై ఏమిచర్య తీసికో గలడు? పైగా మనది అబద్ధాలకు అందే
వేసిన చెయ్యిండోయి.

పోస్తుమాప్తురు :- థేమ్! రంగనాథం!

తే. నీవు చెప్పినదంతయు। నిక్కువంబు
పాతె మనప్లాను దీనిని భంగపఱుప
హరిహరాదుల కలవియె। ఔర! చదువు
కొన్న, కొండపై నుండిన కోతి దిగదె.

రంగనాథం :- మాష్టరుగారు! ఇక నేను వెళ్ళివచ్చేదను. సెలవు.
(నమస్కరించును.)

పోస్తుమాప్తురు :- మంచిది రంగనాథం!

[తెర వ్రాలును]

మొదటి అంకము సమాప్తము

రెండవ అంకము

మొదటి రంగము

రైతు రామయ్యగారి యిల్లు

రామయ్య సుతకమంచముమీద కూర్చుండి యుండును.

రామయ్య :- (తనలో) ఆ రీడిల్లుబంగారం గాను. ఈ మద్దెనే ఓ వంద రూపాయలు వదిలించాడు. మల్లీ యిప్పుడు పుట్టిన బుడ్డోడికి పుట్టినరోజునీ ఎంటనే రావాలనీ తంతి తరిమాడు. ఈ పోట్టులుంటం గూడ మాలాపు సిక్కుగానె ఉండదే? ఇంతకు అసులు మా ముసిల్మానికి బుద్ధిలేదులే. ఆడేఉంది గంద? నన్నొందుకు రమ్మని రాయించాల? పోకమోతే పిల్లది కన్నీళ్ళేట్టుకుంటది. వైగా ఆడు రెయిలుకాడికొచ్చి కూకుంటాననికూడ రాచాట్ట. అందుకని ఎల్లామా అంటే. ఈడ యగసాయప్పన్లు గొంతుమీన కొచ్చి కూకుండయి. ఇదంతా నా పానానికొచ్చిపడ్డది. (ముందునకు చూచి) ఓ! ఎందుకో పయ్యేటుబేమ్మడు కుటుంబయ్య గోరు వత్తుండారే! రాయేబాబు రా! (మంచము మీద నుండి లేచి) ఈడ ఈ మంచమీన కూకొబాబు. (మంచమును చూపి తాను క్రిందకూర్చుండును) బాబుగా రేమో పనిమీ నొచ్చారే?

కుటుంబయ్య :- ఏమిలేదు రామయ్యా! నీకు ఆ పీరు సాహెబు ఒక వంద రూపాయలు ఇవ్వాలటగా! వాడు అంత యివ్వలేను ఏదో కొంత తగ్గించి యిస్తానంటే నీవు కాదంటున్నావనీ, నేను చెప్పితే నీవు వింటావనీ, నన్ను రమ్మని బ్రతిమాలుతే వచ్చాను. అయితే వాడు యాభైరూపాయలకంటే ఇవ్వలేనన్నాడు. కాని నేనే చీవాట్లుపెట్టి ముచ్చాతికై నా యివ్వకపోతే బాగుండదనిచెప్పి అంత వరకు వప్పించాను. పాపం వాడూ బీదవాడు. ఇంకా యింత నీతి నిజాయితీ కలవాడు కాబట్టి ఆధారం లేనిదానికి ఆమాత్రమైనా ఇస్తానంటున్నాడు. అంతవరకు సంతోషంగా తీసుకో రామయ్యా వాడూ పిల్లా జల్లా కలవాడు. సంతోషిస్తాడు.

రామయ్య :- కుటుంబయ్యగోరు ! మీరు సెప్పినట్టు నిజంగా ఆడు నీతి మంతుడే. అయితే ఈ మదైన సెప్పడు మాటలు యిని సెడ్డట్టు న్నాడు. ఏమంటావా? ఓరోజున ఆణ్ణి డబ్బడిగితే మా సెడ్డగా మాటల్తూలాడు. అందుకాణ్ణి అంతగా పట్టుపట్టా. కాణి, లేకమోతే ఎంతైనా తీచుకొనేవాణ్ణి. ఇగను పెద్దోరు మీరు సెబుతున్నారు కామట్టి ఆపాతిక తో సేసుకుంటాను. సామ్యిప్పియ్యండి. ఎన్నాలలో ఇత్తానంటున్నాడేంటి?

కుటుంబయ్య :- ఎప్పుడో కాదు రామయ్యా! ఇప్పుడే యిస్తాడు. అడుగో వాడువాకిట్లోనే ఉన్నాడు. నీ ఎదుటకు రావటానికి వాడికి మొఖం చెల్లడం లేదు. పిలుస్తాను. (బిగ్గరగ) ఓరేయి పీరు! పీరు!

పీరుసాహెబు :- (వెలుపలనుండియే) హా! మహారాజ్! హాస్తుండ. హాస్తుండ. (లోనికి ప్రవేశించి రామయ్యను చూచి) సలాం రామాయాఖారు సలాం. ఆరోజ్కు బుద్ధి ఘడ్డి తిని మీకీ మాటల్ తూలా. ఈ రోజ్కు మీమోహం నూట్టానీక్ పిగ్గా పడ్తుండ. నాకీ తప్పు పెమించండి రామాయాఖార్.

రామయ్య :- అయిపోయిందిగంద. ఆ యిసయం ఇంకెందుకు లేరాపీరు!

కుటుంబయ్య :- పీరు! ఏది ఆపైకం ఇలా యివ్వు.

పీరుసాహెబు :- (బొడ్డోనుంచితీసి) హిద్దా మహారాజ్! హిద్దా. (అని కుటుంబయ్య చేతికి అందించును)

కుటుంబయ్య :- (అందుకొని లెక్కించి) ఇదుగో రామయ్యా! పైకం ఇది తీసికొని పైకం ముట్టినట్లు, పీరుసాహెబుకు ఒక చేడతరం వ్రాయించి యివ్వు.

రామయ్య :- ఏంరా పీరు! సేడతరం కావాలంటావా?

పీరుసాహెబు :- నాకీ హేమీ తెల్వాద్ రామాయాఖారు. (కుటుంబయ్యనుచూపి) హార్కీ పెప్పినట్టు సేయండి మహారాజ్!

కుటుంబయ్య :- ఛాపం పీరు అడుగలేదు రామయ్యా! నేనే వ్యవహార రీత్యా అట్లా ఉండటం మంచిదని చెప్పాను. పైగా మీ యిరువు

రకు మాట వట్టింపులు కూడ వచ్చియున్నాయి గనుక ఒక గుర్తు ఉండటం ఎవరికైనా మంచిదని నాఅభిప్రాయం.

రామయ్య :- చరేలేబాబు! మీకు తెలవం దేముండదీ? రాయండి ముద్దరేత్తాను.

కుటుంబయ్య :- (జేబులోనుండి ఒక కాగితమును తీసి వ్రాయునట్లు నటించి) ఆ! ఇదిగో రామయ్యా! వ్రాయుట పూర్తియైనది. నీ ఎడమ చేతి బొటన వేలికి ఆ బుడ్డి మసిపూసికొనిరా ముద్ర వేస్తువు కాని.

రామయ్య :- (వేలికి మసిపూసికొనివచ్చి) యాడబాబు ముద్దరే యాల్పించి?

కుటుంబయ్య :- ఇదిగో! ఇక్కడ వెయ్యి. (ముద్రనువేయించి) రామయ్యా ఒకసారి చదువుతాను విను.

రామయ్య :- సదవకపోతే ఏంటే బాబు. మీరేమన్నారాయటం శాత కాని వారైతేగ.

కుటుంబయ్య :- అట్లా అనకు రామయ్యా! వ్యవహారంపట్ల ఎవరికైనా జాగ్రత్త ఉండటం మంచిది. ఇదిగో చదువుతున్నా విను. 1955 సంవత్సరం ది 12 డిశంబరు తారీఖున రాజనాల రామయ్యగారికి పేక్ పీరు సాహెబు వ్రాయించియిచ్చిన చేడత్రం. (అని చదువుచుండగా)

రామయ్య :- (ఆశ్చర్యముగ) అదేంటిబాబు! పీరుగాడు నాకురాసి య్యటం ఏంటి? ఏదో పొరపాటు పడ్డట్లుండారే! మల్లీ ఓసారి సూడండి.

కుటుంబయ్య :- (చూచుట అభినయించి ఆశ్చర్యముగ) అరేరే! పొర పాటు పడ్డాను రామయ్యా? నీవు పీరుకు చేడత్రం వ్రాయించి యిచ్చినట్లు వ్రాయవలసినది వాడునీకు వ్రాయించి యిచ్చినట్లు వ్రాశాను. చూచావా? ఎంతపొరపాటు జరిగినదా? నా జీవితంలో ఇంతవరకు ఇటువంటి పొరపాటు ఎన్నడు జరుగలేదు రామయ్యా!

రామయ్య :- ఇప్పుడు ముంచకపోయిందే ముందిలే బాబు! ఓరికై నా పొరపాటు వస్తాఉంటది. ఇంకోకాయితం రాయండి ముద్దరేద్దాం.

కుటుంబయ్య :- సరే! తప్పేదేముంది. (ఈ కాగితమును మడచి జేబులో ఉంచుకొని మరియొక కాగితమును తీసి వ్రాయును.) రామయ్యా! ఈ సారి విను. 1955 వ సంవత్సరం ది 12 డిశంబరు తారీఖున షేక్ పీరుసా హెబునకు రాజనాలరామయ్య వ్రాయించి యిచ్చిన చేడ్తతరం. సీవునాకు ఇవ్వవలసిన చేబదుళ్ల బాపతు బాకి నూగురూపాయలకుగాను, ఈ రోజున పూర్తిపరిష్కారము క్రింద రూ 75-0-0 లు అక్షరముల డెబ్బది అయిదు రూపాయలు ఇచ్చినావు గనుక ముట్టినది. ఈ రద్దు బాకీ తప్ప ఇకను మన యిరువురి మధ్య ఏలాటి లావాదేవీలు లేవు. ఇది నా సమ్మతిన వ్రాయించియిచ్చిన చేడ్తతరం.

రాజనాల రామయ్య నిశాని

దస్తూరి ఆర్పుల కుటుంబయ్యది.

బాగావిన్నావా రామయ్యా!

రామయ్య :- మీరాతకు అడ్డేముంటది బాబు! ఇందాకేదో పొరపాటు పడ్డారుకాని మీకు సెప్పేదేంటి? మీ సేతికింద ఎన్నికాయితాలు సలిగుండయ్యో, ఇగను ముద్దరేయ మంటారా?

కుటుంబయ్య :- ఆ! ఇదిగో! ఇక్కడవెయ్యి. (రామయ్యచేత వేలి ముద్ర వేయించి) ఇకవస్తాం రామయ్యా! (లేవబోయి మరల కూర్చొని) మరచాను ఇదిగో! ఇందాక పొరపాటు వ్రాసిన కాగిత మును చింపివేస్తున్నాను. (జేబులోనుండి ఒకకాగితమునుతీసిచింపి పారవేయును.)

రామయ్య :- ఏడిస్తేల్లకు యిల్లు కాలియ్యా బాబు! ఆ కాయితం సింపెయ్యక పోతే ఏం? అదేం చేస్తది?

కుటుంబయ్య :- చేసినా చేయకపోయినా వ్యవహారం సరిగాఉండాలి. నాతోకూడిన పనంతా అంతే. వ్యవహారంపట్ల ఆహారంపట్లా మొగమోటం పనికిరాదు, వస్తాం రామయ్యా! (లేచినిలబడును.)

పీరుసాహెబు :- (లేచి) సలాం రామా యాఖూరు సలాం. మీకీ మన్ సులో హేమీ పెట్టూకోకండి మహారాజ్ !

రామయ్య :- పెట్టుకోటానికి ఏముందిలేరా పీరు! ఎప్పటిమల్లె మా ఇంటి కాడికి వచ్చిపోతా ఉండు. ఇదుగో పుగాక్కాడ. (పొగాకుకాడను రొండినుండి తీసియిచ్చును.)

పీరుసాహెబు :- (అందుకొని) సలాం మహారాజ్ సలాం. ఇఘా మేం హెల్లీ వలాస్తాం. (కుటుంబయ్య పీరుసాహెబులు నిష్క్రమింతురు. రామయ్య వారిని సాగనంపి మరల తిరిగివచ్చుచు చూడక కాగితపు ముక్కలను త్రొక్కి)

రామయ్య :- (తనలో) అయ్యయ్యో! ఆ కుటుంబయ్యగారు కాయితం సింపి ముక్క లీడే పారేసి ఎల్లాడే. ఆయనిల్లు బంగారంగాను, కాయితాలంటే సరసపతంటారే! ఆటిని తొక్కితే కల్లుపోతయ్యం టారే! ఏం చేస్తాను? నూడక తొక్కాను. (కాగితపు ముక్కలను ఏరి కళ్ళకద్దరిని చూరులో దోపును.)

(తెరవాలును)

రెండవ రంగము

పీరుసాహెబు, కుటుంబయ్య ప్రవేశింతురు.

పీరుసాహెబు :- మహారాజ్! కుటుంభాయాఖూర్! మీర్ నాకి పెప్పిం దొకటి శేషిం దొకటిగా హుండాదే?

కుటుంబయ్య :- నీ మొఖం ఏం చెప్పాను ఏమి చేశానురా ?

పీరుసాహెబు :- అదీ ఖాదండ్రి మహారాజ్! ఆ రామా యాఖూర్కి హీ డబ్బాయిచ్చీ, షే హుత్తారం రాయాలనీ పెప్పీ ఆయన్ మన్సిక్ బాకీహుండట్టు నోట్కూ రాహిస్తాన్నాదా.

కుటుంబయ్య :- ఆరి నీ తెలివి తెల్లవార. ఇదేనా నీవు తెలుసుకున్నది.

పీరుసాహెబు :- హెమైబాబు ఓ ఖాగీతం రాషార్. దాన్సిక్ తప్పుహన్నార్ మల్లి ఓ ఖాగీతం రాషార్. నాకిహిచ్చార్.

హం తేగ! ఇఖామిర్ హేమిసేసారో హేమొ, నాకీ హేమి
తెల్వద్.

కుటుంబయ్య:-ఒరేయి పీరు! నేను అక్కడచేసిన తంతంతా చెప్తా
బుట్టుకు బాగా ఎక్కించుకో. రామయ్యచేత మొదటప్రేలిముద్ర
వేయించిన కాగితమున్నదే చూచావు. అది ఆయన మనకు
అయిదువేల రూపాయలు బాకీయన్నట్లు లోగడే వ్రాయించి
యించిన ఫోర్డర్‌నోటు, రామయ్యకు దాన్నే తప్పగా చదివి విని
పించా. ఎందుకంటే రామయ్యచేత అసలు చేడత్తరంకూడ
వ్రాయించాలనే ఎత్తుతో. అయితే రామయ్యకు ఆ నోటునే
చేడత్తరంలాగ చదివి వినిపించితే చాలదా? ఇంకా ఈ చేడత్తరం
దేనికని నీకు సందేహం కలగవచ్చు. ఎందుకంటే ఇకముందు
మనం ఈ ఫోర్డర్‌నోటుబాకీ రాబట్టుకొనుటకు రామయ్యమీద
దావా వేయవలసివస్తే ఆయన ఇది ఫోర్డర్ నోటుని కుటుంబయ్య
పీరుసాహెబునకు వ్రాసిన చేడత్తరంమీద ప్రేలిముద్ర వేయమని
చెప్పి ఈ నోటుమీద ప్రేలిముద్ర వేయించి యుంటాడని ఆనరు
పెడితే రామయ్య చదువురాని వాడగుటవల్ల ఒక వేళ కోర్టు నమ్మ
వచ్చు. అప్పుడు మనం ఈ నిజమైన చేడత్తరాన్ని కోర్టులో
దాఖలుచేస్తే దానితో ఆనరు రద్దైపోతుంది. ఒకవేళ రామయ్య
ఆ ప్రేలిముద్ర తనది కాదంటాడా? ముద్రల యద్వామినర్లను
పిలిపించి పరీక్షచేయిస్తా. ఇంకెక్కడి పోతాడు యీ రామయ్య.

పీరుసాహెబు :- కుటుంబాయాఖా! హంతాభాగానే హుండాది,
ఖాసీ ఆరామాయాఖారు రొండాఖాగీతాల్ మీన హేలీ ముద్దా
రల్ హేయించాడని పెప్పితే?

కుటుంబయ్య.- చెప్పితే చెప్పనీ. మొదట పొరపాటున వ్రాసిన కాగి
తమును నీ ఎదుట చింపానాలేదా? ప్రమాణించేసి చెప్పమంట.
రామయ్య ఎంతచదువురానివాడైనా నీతీ నిజాయితీ కలవాడు
కాబట్టి అబద్ధాలకు అప్రమాణాలకు జంకుతాడు. నిజం చెప్ప
తాడు. దానితో జడ్జిగారు మన పక్షాన డిక్రీయిచ్చి తీరుతాడు.

వీరుసాహెబు :- హాయి తెబాబు ! మీరో ఖాగీతం మింపేశార్గా,
ఇఘా మీర్ పెప్పీనట్టు హెమిషేస్తార్ !

కుటుంబయ్య :- ఏమిచేసేదేమిటా ? అసలు కాగితాలేమి కదపలేదు,
రామయ్యకు మన మీద ఏమి అనుమానం కలుగకుండా ఉండేం
దుకు ఒక చిత్తుకాగితాన్ని చింపివేశా, అంతే.

వీరుసాహెబు :- (ఆశ్చర్యముగ) హరే ! మీకీ భగ్గుంతుడ్ హెష్టుంటి
తెల్వి హిచ్చాడ్ మహరాజ్ ! ఇఘా హీ దెబ్బతో రామాయా
ఖార్ మషీ మషీ హయ్యారన్నమాటే.

కుటుంబయ్య :- ఒరేయి వీరు ! ఈ పరమ రహస్యాన్ని మాత్రం బయ
టకు పొక్క నీకు సుమా ! జాగ్రత్త ! అదుగో ఎవరో వస్తున్నట్లలికి
డవుతున్నది. ఇక నీవు వెళ్లు.

వీరుసాహెబు :- (వీరుసాహెబు నిష్క్రమించును.)

కుటుంబయ్య :- అమ్మయ్యా !

ఉ. నేటికి నెట్టులోయటుల

నేర్చున ఫార్దరినోటుపైని ఆ

మోటును టక్కుజేసియును

ముద్రనుమెల్లిన వేయునట్లుగా

నాటకమాడితిన్ నడుమ

నమ్మికతోడను పీరుబెట్టి యీ

బూటకమైన నాటకము

ముంచునో తేల్చునో నన్ను విమ్మటన్॥

(తెరవాలును)

రెండవ అంకము సమాప్తము

మూ డ వ అం క ము

మొదటి రంగము

తైతు రామయ్యగారి యిల్లు

రామయ్య:- (మిక్కిలి విచారముతో) తలుసుకుంటె గుండెలు తరుక్కి పోతుండయి. యాబైగాదు వందగాదు అమ్మయ్యా! అయిదేల రూపాయలే. అయిదేల రూపాయలు! పగలనక - రేయనక, ఎండనక, వాననక, పుట్టనక - పానునక, నేను నా ఎద్దలు కట్టపడి శమటదీసేసి, తినీతినకా, కూడగట్టుకొన్న కూస్తై డబ్బును నూసి ఆ కుటుంబయ్యకు కల్లుగుట్టినయి గామోను. లేకమోతే నామీన ఈ పోజ్జరీనోటు సుట్టిస్తాడా? (గుండెమీద చేయివేసికొని) అమ్మో! ఎంతపని సేశాడు? ఎంతపనిసేశాడు? అయిదేల రూపాయల్ని అమాంతంగా మింగసూస్తుండాడే! ఈ అన్నాయాన్ని ఆపేవారు లేరా? ఓరూలేరా? ఓరూలేకమోతే పైన బగమంతుడైనా లేడా? ఆయనన్నీ సూట్టంలేదా? (సందేహముగ) ఏమో! అట్టాసూస్తాడంటే ఇట్టా ఎందుకు జరుగుద్ది? (సందేహనివృత్తిగ) ఏం ఎందుకు జరుగదు? ఆ బగమంతుడు నన్ను సదువుకోవద్దన్నాడా? నేనే సదువుకోనిడంటే ఆ కుటుంబయ్యకు ఇట్టా సేయటానికి గుండెలుండేవేనా? ఎట్టా ఉంటయి? ఉండవు. ఉండవు. కామట్టి ఇదంతా నేను సదువుకోని బలితమయి యుండది. ఇంకోరో అని ఏమి లాబం? ఏమిలాబం? (ఇంతలో రామయ్య అల్లుడు గోపాలరావు ప్రవేశించును. రామయ్య చూచి) ఏమిరోయిగోపాళం, ఉత్తర మెప్పుడందటం, ఎప్పుడురావడం? బుడ్డో డాళ్లుకుశాల గుండారా? రా! ఈడ యీ మంచంమీద కూర్చో. (అని వాల్చియున్న మంచమును చూపును)

గోపాలరావు.- (మంచముమీద కూర్చుండి) ఆ! అంతా కులాసాగానే ఉన్నారు మామయ్యా! నీవు వ్రాయించిన ఉత్తరం వారం రోజుల క్రిందటనే అందింది, కాని నాకు పరీక్షలయితేను వెంటనే రాలేక పోయినాను. సరే కాని మామయ్యా! నీ వేదో పెద్ద విచారంలో ఉన్నట్లు కనబడుతున్నావే? కారణమేమిటి?

రామయ్య :- (మరియొక మంచమును వాల్చుకొని కూర్చుండి. (విచారముతో) ఏమి సెప్పే దోయి గోపాళం! ఆపయ్యేటు బేమ్మడు కుటుంబయ్యుండాడే, ఏం సేశాడో నూశావా ?

గోపాలరావు :- (ఆశ్చర్యముగ) ఏం, చేశాడేమిటి ?

రామయ్య :- ఆడి తస్స గొయ్యా! నేనంటా ఆయన కాడ అయిదేల రూపాయలు అప్పు తెచ్చానంట. నా మీన ఓ ఫోజ్జరీ నోటు సుట్టిం చాడు. ఈ మద్దెనే నాకు ఓ రిజట్టరీ ఉత్తరం పంపాడు. ఏమనంటే ? డబ్బు కడితేకట్టు. లేకమోతే డావా దాకల్ సేస్తానని. “ఇదేంట్రా! అన్నెంపున్నెం ఎరగనే” అని నాకేం తోసక, నీవు నదువు కున్నో డివిగందా. దీని కేమి సెబుతావోనని అరిజంటుగా రమ్మని గాయించా. చరేగాణి గోపాళం! ఈ మద్దెన నీకు పంపిన వంద రూపాయలు సేరిన య్యెంట్రా ?

గోపాలరావు :- (ఆశ్చర్యముతో) వందరూపాయ లేమిటి పంపట మేమిటి ? ఎందుకు పంపావు మామయ్యా!

రామయ్య :- (ఆశ్చర్యముతో నోటిమీద చేయివేసికొని) అవ్వా! ఇదేందిరా బాబోయ్! ఆ మద్దెన నువు ఉత్తరం రాత్తివి గందా? పైకం పంపమని.

గోపాలరావు :- నేను డబ్బు పంపమని వ్రాయలేదే? ఆ ఉత్తరం నీకు ఎవరు చదివి చెప్పారు? ఏది ఆ ఉత్తరం?

రామయ్య :- ఆ డిల్లు బండలైతే, ఆ పోట్టు జవాణె నదివి సెప్పాడురా! ఆ ఉత్తరం యాడ పెట్టానో ఏమొ గ్రాపకం లేదే.

గోపాలరావు :- పోస్టు జమాను ఆ అంజయ్యేనా ?

రామయ్య :- కాదు కాదు. ఈ డెవడో రంగనాదమంట. కొత్తగ వచ్చాడు యాణ్ణుంచో!

గోపాలరావు :- నీవు ఆ డబ్బును ఆ పోస్టుజమాను చేతికిచ్చి పంపావా? లేక పోస్టాఫీసుకు వెళ్ళి పోస్టుమాస్టరుగారికి ఇచ్చి వచ్చావా ?

రామయ్య :- అవును. నేను సాంతంగానే ఎల్లి ఆ పోట్టు మేట్టరు సేతికే వందరూపాయల కాయతం ఇచ్చొచ్చా. పయిన పోట్టు కరుసుల కంటూ ఓ రూపాయన్నరకూడ తీసుకుండారోయ్.

గోపాలరావు :- అయితే పోట్టుమాష్టరుగారు నీకేమైనా రశీదిచ్చారా?

రామయ్య :- ఆయన నాకేం ఇయ్యా లేదు. సావా లేదు.

గోపాలరావు :- పోనీ. నీవు పైకం ఇచ్చేటప్పుడు అక్క డింకెవరైనా ఉన్నారా?

రామయ్య :- ఓరూ లేరు. ఆ పోట్టు మేట్టరు జవాబు దప్ప.

గోపాలరావు :- సరే! నీ వేమీ తొందర పడకు మామయ్యా! ఆ విషయం నిదానం మీద విచారిద్దాం. అయితే ఆ కుటుంబయ్య గారు దావా చేశాడా?

రామయ్య :- సేశాడేంటోయ్. ఇశార్నకూడ జరుగుతూ ఉంటేను. రేపుటికి మళ్లీ వాయిదా పడ్డది.

గోపాలరావు :- అట్లాగా! సరే కానీ, ఏమి జరుగుతుందో చూద్దాం.

రామయ్య :- గోపాళం! నిన్న యే యాలటప్పుడు వల్లం తినొచ్చావో ఏమో పోదాం రా. (తాను లేచి లోనికి పోవుచు.)

గోపాలరావు :- (గడ్డము క్రింద చేయి ఉంచుకొని విచారముతో) అరెరే! ఎంత మోసము జరిగినది! ఎంత మోసము జరిగినది!

తే. చదువురాని మోటనియెంచి । యదనెఱింగి
నూరురూకలుకాజేసి । నాడు భళిర!
ఇప్పు డీ కుటుంబయ్య ప్లా । నిటులపన్నె
ఐదువేలనుమింగ పే । రాస జక్కి॥

మామయ్య చెప్పిన దానిని బట్టి చూస్తే ఈ మోసములను ఋజువు చేయుటకు తగిన ఆధారము లేమియు కనుపించుటలేదు. దీనికంతకు మూలం మామయ్యకు అక్షర జ్ఞానము లేక పోవుటయేగదా? అయినను.

అ. నేడు వంచకులకు । కీడు కలుగకున్న,
 సజ్జనులకు నపయ । శంబు తప్ప
 కున్న రేపు దేవు । డూరక విడచునే
 యచట నుచితరీతి । నణచకుండ॥

(లోపలనుండి గోపాళం! గోపాళం! అను పిలుపు వినబడును) ఆ!
 వస్తున్నా మామయ్యా వస్తున్నా. (నిష్క్రమించును.)
 (తెరవాలును)

రెండవ రంగము

కోర్టుహాలు

జడ్జి. ప్లీడర్లు, వారి వారి నిర్ణీత స్థలములలో నాసీనులై యుందురు. ఒక బోనులో రామయ్య మరి యొక బోనులో కుటుంబయ్య యుందురు.

జడ్జి:- ఏమి రామయ్యా! నీవీ కుటుంబయ్యగారివద్ద అయిదువేల రూపాయలు అప్పు పుచ్చుకొని వ్రాయించి యిచ్చిన ప్రాంశరీ నోటును “ నేను వ్రాయించి యివ్వలేదనియు, అది ఫోర్జరీ నోటు నియు” ఆస్సరు పెట్టి యుంటివిగదా? అది ఫోర్జరీ నోటునుటకు నీ వేమి ఆధారములు చూపగలవు?

రామయ్య:- సి త్తం బాబుగోరు! ఆ బగవంతుడిదయవల్ల నాకు పది గొర్ర బూమి ఉండది. పదియేల రొక్కముండది. వే నోరికై నా పదిరూపాయలు అప్పు ఇత్తుంటాకాని నా జల్మలో ఇంతవరకు ఓరికాడ ఓపదిరూపాయలు అప్పు తెచ్చి నోటురాసిచ్చిన పాపాణ పోలేదండిబాబు! కామట్టి ఇది తప్పక ఫోర్జరీ నోటేనండి.

1 వ ప్లీడరు:- (లేచి) రామయ్యగారు! మీరు భాగ్యవంతులే కావచ్చును. కాని ఈ ప్రపంచములో ఎంత ధనము కలవాడైనను ఏదియో యొక సమయమున అప్పు చేయకతప్పదు. ప్రభుత్వము లంతవాటికే అప్పు చేయుట తప్పటలేదు. ఇక మీరు అప్పు చేయ లేదనడం చాల చిత్రంగా ఉంది.

2 వ స్త్రీ డరు :- అయితే మా క్లయింపైన రామయ్యగారు లోగడ ఎన్నడైనా అప్పు చేసి నోటు వ్రాసినట్లు మీ రేదైనా ఆధారం చూపగలరా ?

1 వ స్త్రీ డరు :- ఇంకను ఏవియో చూపు తెందు కండి ? ఈ నోటు చాలదా ?

2 వ స్త్రీ డరు :- ఇటువంటి ఫోర్జరీ నోట్లను చూపుమని నే నడుగుట లేదండి.

1 వ స్త్రీ డరు :- ఇది ఫోర్జరీ నోటుని మీ కెలా తెలుసు ?

2 వ స్త్రీ డరు :- నాకు తెలియుట ఏమిటి ? ముందు ముందు తమకును తెలియగలదు.

జజ్జి :- ఇంతకు ఈ నోటు ఎలా పుట్టిందంటావు రామయ్యా !

రామయ్య :- ఆ నోటు ఎట్లా పుట్టిందో ఏమొ ; ఆ బగమంతుడికి తెలవాల బాబు. నా కేమి తెలవదండి. అయితే ఈ మదైన ఓ పని జరిగింది బాబయ్యా ! నాకు మా గామకాపరస్తుడు సేకు పీరు సాయెబు ఓపందరూపాయలు ఇయ్యాలింటే ఈకుటుంబయ్యగోరు మద్యనర్తిగాండి ముప్పాతికరూపాయలు ఇచ్చేటట్టు పరిస్కారం సేసి ఆ డబ్బు నాకు ఇప్పించాడు. ఆ మైన నా సేత డబ్బు ముట్టినట్టు ఓ సేడత్తరం రాయించి ఆడి కిప్పించాడు. ఆ సేడత్తరం రాసేటప్పుడు ముంగలో కాయితం రాసి ఏలిముద్దర ఏపించాడు. మల్లీ ఆ సేడత్తరం సెడి పోయిందని సెప్పి ఇంకో కాయితం రాసి ఏలి ముద్దర ఏపించి పీరుగాడి కిప్పించాడు. నాకు సదువురాదు కామట్టి ఆ సందట్లో ఏమన్నా జేశాడేమోనండి బాబు !

1 వ స్త్రీ డరు :- (లేచి) అయితే రామయ్యగారు ! కుటుంబయ్యగారు మిమ్మేమైనా చేయుటకు ఇంతకు ముందు మీకును వారికిని ఏమైనా విరోధమున్నదా ?

రామయ్య :- అబద్ధ మేడ సెప్పను బాబు ! ఆయనకు నాకు ఏమి ఇరోదం లేదండి.

2 వ స్త్రీ డరు :- ఏమి కుటుంబయ్యగారు! రామయ్యగారు చెప్పినట్లు మీరు, రెండు చే ఉత్తరములను వ్రాశారా ?

కుటుంబయ్య :- ఔను వ్రాశానండి.

2 వ స్త్రీ డరు :- రెండు చే ఉత్తరములు వ్రాయ వలసినంత అవసరం ఏమి కలిగిందండి ?

కుటుంబయ్య :- మొదట వ్రాసిన చే ఉత్తరములో పేర్లు పొరపాటు పడినయి. అందువల్ల దానిని తీసివేసి మరియొకటి వ్రాశాను.

2 వ స్త్రీ డరు :- మీరు బాగా పై)వేటు చేస్తుంటారుగదా? ఈ స్వల్ప మైన చే ఉత్తరం వ్రాయడానికి మీరు అంత పొరపాటెలాపడ్డారు ?

కుటుంబయ్య :- ఏదో పరధ్యానంలోవుండి యుంటాను.

2 వ స్త్రీ డరు :- మీరా సమయమున అంత పరధ్యానంలో నుండి యుండుటకు కారణమేమైయుంటుందో ?

కుటుంబయ్య :- ఏమొ, ఇప్పుడది నాకు జ్ఞాపకంలేదు.

2 వ స్త్రీ డరు :- సరే. మీరు ఒక చే ఉత్తరం చెడిపోయిందని చెప్పున్నారే ఆ చే ఉత్తరాన్ని ఏమి చేశారు ?

కుటుంబయ్య :- దానిని అప్పుడే ఆ రామయ్యగారి ముందే చింపి వేశానండి.

జడ్డి :- ఏమి రామయ్యా! కుటుంబయ్యగారు చెడిపోయిన చే ఉత్తరమును నీ ఎదుటనే చింపివేసినాడట నిజమేనా ?

రామయ్య :- అవును బాబు! ఓ కాయితం సింపియేసినమాట వాత్తవమేనండి.

1 వ స్త్రీ డరు :- ఇదుగో రామయ్యగారు! బాగా వినండి. కుటుంబయ్యగారు వ్రాసిన రెండు చే ఉత్తరములలో చెడిపోయిన చే ఉత్తరమును మీ ఎదుటనే చింపివేసినాడని, రెండవదానిని పీరుసాహెబునకు ఇచ్చించినాడని, మీరే ఒప్పుకొనుచున్నారుగదా? ఇకను వారు ఆ సమయములో మిమ్ము చేసిన మోసమేమంటారు ?

రామయ్య :- అదేంటా బాబు! ఆ జేసినాయనకు, ఆ బగమంతుడికి తెలవాలగాని ఇంకోరికి తెలుసుద్ది బాబు!

జడ్డి :- (ఆలోచించి) కుటుంబయ్యగారు! రెండవతూరి వ్రాసిన చే ఉత్తర మున్నదా?

కుటుంబయ్య :- చిత్తం. దానిని అప్పుడే ఆ పీఠసాహెబునకు ఇప్పించి నానండి. ఉంటే అది అతని దగ్గర ఉండవచ్చుండి.

జడ్డి :- ఏమి రామయ్యా! నీ తరపున ఇంకెవరై నా సాక్షులున్నారా?

రామయ్య :- లేరు బాబు లేరు! నాకా బగమంతుడు దప్ప ఇంకోరు లేరు.

జడ్డి :- ఏమి కుటుంబయ్యగారు! మీ తరపు సాక్షులు వచ్చినారా?

కుటుంబయ్య :- చిత్తం. హాజరులోనే ఉన్నారండి.

జడ్డి :- ప్యూన్! ముందా నోటు వ్రాసిన పెడదార్ల పేరయ్యను పిలుపుము.

ప్యూను :- చిత్తం. (ద్వారము కడకు వెళ్ళి) పెడదార్ల పేరయ్యా! పెడదార్ల పేరయ్యా! పెడదార్ల పేరయ్యా! (అని బిగ్గరగ పిలచును)

పేరయ్య :- ఆ! వస్తున్నా వస్తున్నా.

ప్యూను :- తొందరగారాండి. జడ్డిగారు పిలుస్తున్నారు.

పేరయ్య :- (లోనికి ప్రవేశించి జడ్డిగారినిచూచి) నమస్కారమండి.

జడ్డి :- (తిరుగు నమస్కారసూచనగ తలనుడిపి) ప్యూన్! ముందా పేరయ్యగారిచే ప్రమాణము చేయించుము.

ప్యూను :- చిత్తం. (పేరయ్యను చూచి) పేరయ్యగారు మీరా బోన్లోకి పదండి.

పేరయ్య :- (బోనులోనికి వెళ్ళి నిలబడును)

పూను :- (బోనుతలుపు వేసి) “దేవుని ఎదుట అబద్ధమాడను. అంతా నిజం చెప్తాను.” అనండి.

పేరయ్య :- (పూను చెప్పినట్లుగా) దేవుని ఎదుట అబద్ధమాడను. అంతా నిజం చెప్తాను. (అనును)

జడ్డి :- ఏమి పేరయ్యగారు ! ఈ నోటు వ్రాసినది మీరేనా ?

పేరయ్య :- చిత్తం, నేనే వ్రాశానండి.

2 వ స్త్రీడరు :- పేరయ్యగారూ ! మీరు పై వేటు చేస్తుంటారా ?

పేరయ్య :- నేను పై వేటు చేయనండి.

2 వ స్త్రీడరు :- మరి మీరేం చేస్తుంటారు.

పేరయ్య :- మాకు భూమి ఉన్నదండి. అందులో జిరాయిటీ చేయించుకుంటూ ఉంటాను.

2 వ స్త్రీడరు :- మీకు ఏ మాత్రం భూమి ఉన్నదండి ?

పేరయ్య :- ఇరవై ఎకరాలదాక ఉన్నదండి.

2 వ స్త్రీడరు :- సరే. మీకును ఈ కుటుంబయ్యగారికిని ఏమైనా బంధుత్వ మున్నదా ?

పేరయ్య :- మాకు బంధుత్వమేమీలేదండి.

2 వ స్త్రీడరు :- మీకు భూమి ఉన్నదని చెప్పారే ! మీ భూమికిని రామయ్యగారిభూమికిని కాడిగట్టేమైనా ఉన్నదా ?

పేరయ్య :- కొంత భూమికి కాడిగట్టున్నదండి.

2 వ స్త్రీడరు :- అయితే ఎన్నడైనా గట్లదగ్గర గనుమలదగ్గర మీకును రామయ్యగారికిని తగాదాలేమైనా వచ్చినయ్యా ?

పేరయ్య :- మాకు ఎప్పుడును తగాదాలు రాలేదండి.

2 వ స్త్రీడరు :- అయితే మీరు జిరాయిటీ చేసుకుంటూ కొద్దిగా పై వేటుకూడచేస్తూ ఉంటారన్నమాట.

పేరయ్య :- అబ్బేబ్బే! అసలు ఆ ప్రైవేటుంటేనే నాకు వల్లుమంటండి. ఏమంటే? అది తప్పుడు వ్రాతలు వ్రాయుస్తుంది, తప్పుడు సాక్ష్యాలు చెప్పిస్తుంది. నిలువున కొంపలు కూలదోయిస్తుంది. అందువల్ల ఆ పనిమాత్రం నేను చేయనండి.

2 వ స్త్రీ డరు :- పేరయ్యగారు! మీ నిజాయితీకి చాల సంతోషంగా ఉంది. అయితే అలాంటివారు మీరు ఈ నోటెలావ్రాశారు.

పేరయ్య :- నాకు బాగా తెలిసిన వారెవరైనావచ్చి, మీరు ఈ కాగితం వ్రాసిపెట్టాలని కోరితే అది వ్రాయదగినదని నాకుతోస్తే వ్రాసి పెడుతూ ఉంటాను. అంతేకాని అవకతవక మనుష్యులు వచ్చి అల్లరి చిల్లరకాగితములు వ్రాయమంటే మాత్రం వ్రాయను. ఈ రామయ్య కుటుంబయ్యలు, నాకు బాగా తెలిసినవారు, పెద్ద మనుష్యులు కాబట్టి వ్రాయమంటే వ్రాశాను.

2 వ స్త్రీ డరు :- అయితే పేరయ్యగారు! మీకు వ్రాయదగిన కాగితమని తోచి వ్రాసే దానికి ఫీజు ఏ మాత్రం ఉంటుందండి?

పేరయ్య :- అలా వృతి ఫలం కోరి వ్రాస్తే, ఇకను ప్రైవేటుచేసినట్లే కదండి. అందువల్ల నేను మాత్రం తమలపాకు తొడిమ పుచ్చుకోను.

2 వ స్త్రీ డరు :- మరి రామయ్యగారు ఈ నోటు విషయం తన కేమీ తెలియదని ఇది ఫోర్జరీ నోటుని అంటున్నాడే కారణ మేమంటారు?

పేరయ్య :- బాకీ ఎగవేయదలచుకొన్నవారు అట్లనక మరే మంటారు చెప్పండి.

2 వ స్త్రీ డరు :- ఔను కాని, రామయ్యగారికి మీ ఎదుటనే పైకం ఇవ్వబడిందా?

పేరయ్య :- నా ఎదుటనే ఇవ్వటం కాదండి. నేనే స్వయముగా లెక్క పెట్టి యాభై వందరూపాయలకాగితాలు ఇచ్చానండి.

2 వ స్త్రీ డరు :- ఆ కుటుంబయ్యగారు ఏ మాత్రపు స్థితి పరులేమిటండి?

పేరయ్య :- భూమి కొద్దే కాని డబ్బు మాత్రం పాతిక ముప్పైవేల దాక ఉన్నదని వదంతండి.

జడ్డి :- పేరయ్యగారు ! ఇకను మీ సాక్ష్యము చాలును. మీరు వెళ్ళవచ్చును. (కుటుంబయ్యనుచూచి) కుటుంబయ్యగారు ! మిగత సాక్షు లిద్దరు హాజరులో నున్నారా ?

కుటుంబయ్య :- చి త్తం. ఇద్దరు హాజరులోనే ఉన్నారండి.

జడ్డి :- పూన్ ! మొదటిసాక్షియగు గుగ్గిళ్ళ గురవయ్యను పిలుపుము.

పూన్ :- చి త్తం. (ద్వారము కడకు వెళ్ళి) గుగ్గిల గురవయ్యా ! గుగ్గిల గురవయ్యా ! గుగ్గిల గురవయ్యా ! (అని బిగ్గరగా కేకలు వేయును)

గురవయ్య :- (వెలుపలనుండియే) ఆ ! ఆ ! వస్తుండా ! వస్తుండా !

పూన్ :- తొందరగా బయలుదేరండి. జడ్డిగారు పిలుస్తున్నారు.

గురవయ్య :- (కొంచె మాలస్యముగ గుగ్గిళ్ళబుట్ట నొకదానిని చేత బట్టుకొని లోనికి ప్రవేశించి బుట్టను క్రిందబెట్టి) దండాలు పెబువు లోరికి దండాలు.

2 వ ప్లీడరు :- ఏమి గురవయ్యా ! ఇంత ఆలస్యము చేసితివి ? పాఠ మును నేర్చుకొనుచున్నావా ఏమి ?

గురవయ్య :- అబ్బో ! మీ దంతా బలేగొడవగాఉండడే ! నేనేమన్నా ఎలక పేరు మిసన్ననుకుండారా ? మీట నొక్కంగానె సార్లం య్యేందుకు. ఓ బొజ్జ గణపయ్యంత బొజ్జా నేను, కడలా లంటారా లేదంటారా ? (బుట్టను మరల తీసికొనును.)

జడ్డి :- ఏమి గురవయ్యా ! ఆ బుట్ట ఏమిటి ? నీవేమిటి ? ఇదేమైనా కోర్టు అనుకున్నావా ? వీధి యనుకున్నావా ?

గురవయ్య :- బాబుగారు గోంపడితే నేనేం సెప్పేది ? ఇది నా గుగ్గిల బుట్ట. నేను కోమటి గురవయ్యను. తొరు పిలిసిందాకా ఊరికే

కూకుంటే ఏం లాబం. ఓ పావలాడబ్బులన్నా వస్తయిగందా అని కూసిని గుగ్గిలు బేరాణికి తెచ్చుకుండా. (అంతా నవ్వుదురు.)

2 వ స్త్రీ డరు :- (నవ్వి) లాభములేని సెట్టి వరదన పోడన్నట్లు మంచి పనిచేశావు కాని ముందాబుట్టను బయటపెట్టిరా.

గురవయ్య :- సిత్త మండి సిత్తం. తొరి సెలవయ్యక, ఇక తప్పదా? (బుట్టను తీసుకొని వెళ్ళి తిరిగి బుట్టలేకుండా ప్రవేశించును.)

జడ్డి :- పూన్ ! ముందా గురవయ్యచేత ప్రమాణము చేయించుము.

పూను :- చిత్తం. (గురవయ్యనుచూచి) గురవయ్యగోరు ! ముందు మీరా బోన్లోకి పదండి.

గురవయ్య :- అబ్బో ! అబ్బో ! ఇదేంది ? సిత్తరంగా ఉండదే. నేనే మన్నా పెద్దపుల్ని అనుకుండావా ? చిమ్మాననుకుండావా ? బోన్లోకి పొమ్మంటావు. ఈడుంటే నిన్నేం పీక్కోతినన్నే. బయపడమోకు.

పూను :- (నవ్వి) అదికాదయ్యా ! కోరుటులో సాచ్యం సెప్పే వారంతా బోన్లోకి పోయి పెమాణంసేసి సాచ్యం సెప్పాల్సిందే. పద పద.

గురవయ్య :- (కోపమును తెచ్చుకొని) ఏయి పీనూ ! మాటలు తిన్నంగారాణీ. నే నోరనుకుండావు. కోపమొత్తే మడిసినికాను. ఈ మద్దెలిట్లాగే ఓడు మాటల్తూలాడు. ఆడిరోజులు మంచియ్యై మా పెద్దోడు ఊల్లో లేక పొయ్యాడుగాని, ఉంటేనా ? ఆణ్ణి పక్కలిరగ దన్నించి పంపేవాణ్ణి. అనులు నీ అబ్బగాడి చొమ్మ్య వంటీచు కుండానని పెమాణం సెయ్యమంటావు సెప్పు ?

జడ్డి :- ఏమి గురవయ్యా ! నీ విషయము శ్రుతిమించి రాగమున బడుచున్నదే ! జాగ్రత్తగా చూట్లాడుము. చెప్పినట్లు చేయుము.

గురవయ్య :- (భయము పడించుచు) సిత్తం బాబుగోరు సిత్తం. ఇక తమురు ఎట్లా సెప్ప మంటె అట్లాగే సెప్తా. నా అబ్బగాడి చొమ్మేంకర్చుబాబు ! (పూనువంకజూచి) సెప్పవోయి పీణా ! సెప్పు!!

పూను :- “దేవుని ఎదుట అబద్ధ మాడను. అంతా నిజం చెప్తాను.”
అనండి.

గురవయ్య :- ఇదేణా నువ్వునేయించే పెమాణం? ఇంకేంటో అనుకుండ, నేనసలు నువ్వు అబద్ధమాడమన్నా ఆణ్ణగా, మాఅత్తమ్మ సెప్పింది. అబద్ధమాడమాకూ అబద్ధానికి అయిదుగురు ఆడపిల్లలు పుడతారా అని. అప్పుడు నేను మా బావమ్మగిడి నెత్తిమీస సేయిపెట్టి పెమాణంశేశా అబద్ధమాణ్ణి. ఇంకెందుకాడైనా?

2 వ. స్త్రీడరు :- గురవయ్యా! మంచిపని చేశావుకాని, ఈ నోటులో మొదటి సాక్షిగా సాక్ష్యముచేసినది నీవేనా?

గురవయ్య :- సి త్తం. బాబుగోరు! ఔననమంటారా? కాదనమంటారా? సెలవిప్పియ్యండి సెప్పుతాను.

జడ్జి :- ఏమి గురవయ్యా! ఇది పరిహాసమనుకొను చుంటివా?

గురవయ్య :- అనుకోలేదుబాబు అనుకోలేదు. ఇందాక తమురు సెల విచ్చారుగా సెప్పినట్టు సెయ్యమని. నాయిట్ల మొచ్చినట్టు సెప్పితే బాబుగారికేం కోపం వచ్చుద్దో అని అడుగుతుండా.

2 వ. స్త్రీడరు :- ఏమి కుటుంబయ్యగారు! మంచినాక్షి నే సంపాదించినారే?

గురవయ్య :- (సంతోషమును నటించుచు) అద్దదీ! బాబుగారు మంచి సదువుకున్నోడు గామట్టి శటక్కున తెల్పుకుండాడు. నేను మంచోణ్ణి. ఇంకోమట్టిబుర్రోడైతే ఏం తెల్పుకుంటాడంటా?

2 వ. స్త్రీడరు :- చాలుచాలు గురవయ్యా! నీ తెలివికి చాల సంతోషిస్తున్నాం.

గురవయ్య :- దండాలు పీడరుగారు దండాలు. నా-ఈతెలియికి దగినట్టు ఆయదవసచ్చినోడు. మాఅయ్య నాకు సరిగ్గాసదువు సెప్పించలేదు కాణీ, లేకపోతే ఓ ఎలుగు ఎలక్క పొయ్యానా బాబూ!

జడ్డి :- ఏమి కుటుంబయ్యగారు ఇంత మతిలేని మనిషిచే మీ రెలా సాక్షిగా సాక్ష్యము చేయించితిరి?

కుటుంబయ్య :- చిత్తం. ఆ సమయమునకు ఈ గురవయ్య అచట ఉండుటవలన సమక్షములో లేని సాక్ష్యముకంటే మేలుగదాయని ఇతనిచే సాక్ష్యము చేయించితిని. కాని ఇతను ఇంత అవివేకి యని మాత్రం అనుకోలేదండి.

జడ్డి :- కుటుంబయ్యగారు! ఇతనిని నేను సాక్షిగా అంగీకరించుటలేదు. (గురవయ్యను చూచి) గురవయ్యా! ఇకను నీవు ఇంటికి వెళ్ళవచ్చును. (కుటుంబయ్యవాండ్లను చూచి) ఈ కేసును రేపటికి వాయిదా వేయుచున్నాను. కుటుంబయ్యగారు! మీరు మాత్రం ఆ చేడతరమును మీ మిగత సాక్షులను రేపు తప్పక కోర్టుకు హాజరు పరచండి. ఇకను అందరు వెళ్ళవచ్చును. (తెరవాల్లును.)

(మరల వెంటనే తెర ఎత్తబడును. గురవయ్య ప్రవేశించును)

గురవయ్య :- (తనలో) అమ్మయ్యా! ఎట్టా గోట్ట ఈ గండం గడిసి బయటపడ్డా. లేక మోతే నేను సెప్పినట్టు సాచ్యం సెప్పక పోయావా? నీ పని ఏ మవుద్దో నూసుకోమని అటు ఆ కుటుంబయ్యా, ఊల్లో ఉండదలనుకుంటే నేను సెప్పినట్టు సాచ్యం సెప్పమని ఇటు ఈ గోపాళరావు బెదిరిస్తా ఉండారు. ఎటేమి సెప్పితే ఏం కొంపముణుగుద్దో అని.

తే. ఏమి సెప్పను తోనక । ఏమిటోను
కుడితిలో పడ్డ ఏలికల్లె । కొట్టుకోని
అట్ట పిచ్చోడి మల్లెను । అటలాడి
తప్పుకొంటిని నేనిదే । ముప్పునుండి॥

కామట్టి ఇగను నా జల్మలో కొమ్ములు తిరిగినోడొచ్చి కాళ్ళట్టుకోని బతిమాలుకున్నా సాచ్యం మాత్రం సస్తే సేయను. ఇప్పుడే ఒట్టేను కుంటుండ. సాచ్యం సేసినాడు ఆలయ్యకు పుట్టినట్టె. (ప్రక్కలకు చూచి) అమ్మో బాబోయ్! చమయానికి కుటుంబయ్యగారు ఇటే

వస్తుండాడే. ఇప్పు డాయన కంట పడకూడదు. నేను ఈ గొందిన ఎల్తాను. (నిష్క్రమించును.)

(తెర వాలును)

మూ డ వ ర ం గ ము

పోలీసుస్టేషను

సబిన్ స్పెక్టరు ఫైలుచూచుకొనుచుండును. గోపాలరావు ప్రవేశించును.

గోపాలరావు :- గుడ్ మార్నింగ్ సార్ !

సబిన్ స్పెక్టరు :- (ముందుకు చూచి) ఓ గుడ్ మార్నింగ్ గోపాల్ రావు. కమాన్. కమాన్. టేక్ దట్ ఛైర్. ఎప్పుడురాక.

గోపాలరావు :- (కుర్చీలో కూర్చుండి) మొన్నరాత్రి మెయిల్ కొచ్చా నండి.

సబిన్ స్పెక్టరు :- వాటార్చ్యురీడింగ్ నా మిష్టర్ గోపాల్ రావు ?

గోపాలరావు :- బియ్యే సెకండియర్ సార్ !

సబిన్ స్పెక్టరు :- వెరీవెల్ ! ఏమిటి విశేషాలు ?

గోపాలరావు :- ఒక వింతైన విశేషం మీకు చెప్పవలెననే వచ్చా నండి. ఏమంటే ? ఇటీవల మన పోస్టుమాస్టరుగారు, జమానూకలసి మా మామగార్ని చాల న్యాయంగా మోసంచేసి నూరురూపాయలు కాజేశారండి.

సబిన్ స్పెక్టరు :- ఓ ! ఆ రాజనాల రామయ్య గార్నా ? ఏమిటా మోసం ? ఏం చేశారేమిటి ? నా కేమీ తెలియలేదే !

గోపాలరావు :- ఇంతవరకు ఆ విషయం, ఎవరికి తెలియదు లేండి. తెలియటానికిగూడా అవకాశములేదు. ఏమంటే నేను 3-10-55 వ తేదీన ట్రేమనమాచారాలు తెలుపవలసినదిగా మా మామగారికి ఒక లేటరు వ్రాశాను. దానిని పోస్టుజమానుతెచ్చి మా మామ గారికి ఇచ్చాడట. ఆయనకు చదువురాదు. నిశానీదారు. మీకును తెలిసే ఉందిగ. అందువల్ల ఆయన ఆ జమాన్నే చదివి చెప్ప

మన్నాడట. అతను “మీ అల్లుడు గోపాలరావు అర్జంటుగా వందరూపాయలు పోస్టుద్వారా పంపమని వ్రాశాడని” చెప్పాడట. అది ఆయన నమ్మి నూరురూపాయలు తీసికొనివెళ్ళి పంపమని పోస్టుమాస్టరుగారిచేతికి ఇచ్చి వచ్చాడట. నేను నిన్న వస్తే డబ్బు పంపాను చేరిందా అన్నాడు మా మామయ్య. నాకేం తెలుస్తుంది. డబ్బేమిటయ్యా అంటే ఈ విషయం చెప్పుడు, చూచారా వాళ్లెంత మోసం చేశారో?

సబిన్ స్పెక్టరు :- (ఆశ్చర్యముగ) అరే!! ఈ దొంగతనం చాల వడ్డీ పుల్ గా ఉండే. దీనికేమైనా ఆధారమున్నదా గోపాలరావు?

గోపాలరావు :- నా కేమీ ఆధారం కనబడలేదండి.

సబిన్ స్పెక్టరు :- మరి ఎలా ఈ కేసును రుజువుచేయడం?

గోపాలరావు :- చాల కష్టమేనండి. కాని మీరు వారిని పిలిపించి మందలిస్తే ఏమైనా బయటపడుతుందేమోనని నా ఆశ.

సబిన్ స్పెక్టరు :- అయితే నీవు 3-10-55 వ తేదీన జాబు వ్రాశానని చెప్తున్నావే సరిగ్గా ఆ తేదీనని నీ కెలా జ్ఞాపకం?

గోపాలరావు :- జ్ఞాపకంకాదండి. నేను మామూలుగా ఎవరికి తెటరు వ్రాసినా తప్పకుండా పోస్టల్ సర్టిఫికేట్ తీసుకుంటూ ఉంటాను. ఇదుగో ఆ సర్టిఫికేట్ నా దగ్గరే ఉన్న దండి : (తన నోటు పుస్తకములో నుండి తీసి యిచ్చును)

సబిన్ స్పెక్టరు :- (సర్టిఫికేట్ ను చూచి) వెరిగుడ్! నీకు చాల మంచి అలవాటున్నది గోపాలరావు. (ఆలోచనగ) అయితే నీవు 3-10-55 వ తేదీన తెటర్ను పోస్టుచేశావన్నమాట. అది ఈ పోస్టాఫీసుకు 4-10-55 వ తేదీన చేరి ఉండాలి. అంతేగ.

గోపాలరావు :- యస్, సార్!

సబిన్ స్పెక్టరు :- సరే. వాళ్ళను ఇప్పుడే పిలిపించి విషయం కనుక్కుందాం. (బిగ్గరగ) ఏయ్! ఫోర్ నాట్ ఫైవ్!

కానిస్టేబులు :- (ప్రవేశించి శాల్యూట్ చేసి) చిత్తమయ్యా !

సబిన్ స్పెక్టరు :- నీవు తక్షణమే వెళ్ళి పోస్టుమాష్టరును, జమాను రంగనాథాన్ని నేను పిలుస్తున్నానని చెప్పి వెంటబెట్టుకొనిరా.

కానిస్టేబుల్ :- చిత్తం. (శాల్యూట్ చేసి నిష్క్రమించును.)

సబిన్ స్పెక్టరు :- గోపాలరావు ! నిజముగా మన దేశములో చదువు చాల తక్కువగావున్నది. అందువల్లనే ఇటువంటి మోసాలు తరచుగా జరుగుతూన్నాయి. మాకు వచ్చే కేసుల్లో నూటికి తొంభై ఇటువంటివే.

గోపాలరావు :- బేను సార్ ! మీరు చెప్పినట్లు మన దేశంలో ఎడ్యుకేషన్ - చాల తక్కువేనండి. కాని ఇప్పు డిప్పుడు మన ప్రజా ప్రభుత్వంవారు విద్యాభివృద్ధికి పాటుపడుతూ ఉన్నారు. విద్య కొరకు ఎంతో ధనం వెచ్చించుచున్నారు.

సబిన్ స్పెక్టరు :- ఏ పాటుపడినా ఎంత డబ్బు ఖర్చుచేసినా, ముందు ప్రజలలో విద్యయందు అభిరుచి ఏర్పడాలి గోపాలరావు !

గోపాలరావు :- యస్ సార్ ! (ఇంతలో పోస్టుమాష్టరు, జమాను రంగనాథం, కానిస్టేబులు ప్రవేశింతురు)

పో - మా, జమాను :- (సబిన్ స్పెక్టరును చూచి) నమస్కారమండి.

సబిన్ స్పెక్టరు :- (తిరుగు నమస్కారసూచనగతలనుఊపి) అలా ఆ బల్ల మీద కూర్చోండి. (పోస్టుమాష్టరు బల్లమీద కూర్చుండును. జమాను ప్రక్కన నిలబడియుండును.) ఏం మాష్టరుగారు ! మీ పోస్ట్మాన్ సునకు 4-10-55 వ తేదీన రాజునాల రామయ్యగారి పేర ఒక జాబు వచ్చి ఉండాలి. వచ్చిందా ?

పోస్టుమాష్టరు :- (ఆలోచన సటించి) ఆ తేదీన వారి కేమీ జాబు రాబేదండి. ఇటీవల మాత్రం ఒక టెలిగ్రామ్ వచ్చింది. దానిని వారికి అప్పడే పంపాను.

సబిన్ స్పెక్టరు :- నిజంగా ఆ తేదీన వారి కేమీ జాబురా లేదంటారా ?

పోస్తుమాప్తురు :- తమతో అబద్ధమాడగలనా? రాలేదండి.

సబిన్ స్పెక్టరు :- (తలను ఊపి హేళనగ) ఔను రాలేదులే. నాకూ తెలుసు. (రంగనాథమును చూచి) ఏమి రంగనాథం! ఉత్తరములు బడ్డాడా చేసేది నీవే కదా? ఆ తేదీన రామయ్యగారికి జాబేమీ రాలేదా? బాగా ఆలోచించి చెప్పు.

రంగనాథం :- (భయమును నటించుచు) అయ్యగారు! ఆ తేదీన వారి కేమీ జాబు రాలేదండి. నాకు బాగా జ్ఞాపకమేనండి.

సబిన్ స్పెక్టరు :- (తలను ఊపి) ఊహా! అయితే సరే! (పోస్తు మాప్తురును చూచి) ఏం మాప్తురుగారు! ఉత్తరం మాట అలా ఉంచండి. రామయ్యగారు ఈ గోపాలరావుకు వంపమని మీ చేతికి నూరు రూపాయలు ఇచ్చినాడటగదా పంపినారా? లేక తమ ఖాతాలో జమ కట్టుకున్నారా?

పోస్తుమాప్తురు :- (ఆశ్చర్యమును నటించుచు) ఇన్ స్పెక్టరుగారు! ఈ విషయం, ఇంకా ఆశ్చర్యంగా ఉన్నదండి. ఆ రామయ్యగారేమిటి నా చేతికి వందరూపాయ లిచ్చి పోవటమేమిటి? (ముక్కు మీద వ్రేలు వేసికొని) అరేరే! ఎంత అభూతకల్పన! వీరింత విచిత్రం!

సబిన్ స్పెక్టరు :- (తలను ఊపి) ఔనాను. ఈ విషయం ఎలా బయట పడిందా ఆని నీకు విచిత్రంగానే ఉంటుందిలే. (కోపముతో) అంకు నేర్చినది బాంకు నేర్వడా అన్నట్లు తప్పును కప్పిపుచ్చుకొనటానికి ఈ కపట నాటక మాడుతున్నావా? ఇకను నీ కపట వేషములు కట్టిపెట్టి నిజముచెప్పు. మర్యాదను కాపాడుకో. చేసిన తప్పు ఊర కనే పోవుననుకొనుచుంటివా? బాగా ఆలోచించుకో. ఇంకనూ కొంతకాలం ఉద్యోగమును నిల్పుకొని గౌరవంగా బ్రతుకు. జాగ్రత్త!!

పోస్తుమాప్తురు :- (భయముతో) ఇన్ స్పెక్టరుగారు! మీరు అలా సెల విస్తే నే నేమి చెప్పేది! ఆ దైవసాక్షిగా నాకేమీ తెలియదండి.

సబిన్ స్పెక్టరు :- (కోపముతో) ఏమి రంగనాథం! నీ సంగ తేమిటి ?
 ఉన్న వాస్తవమును మాటలతో చెప్పదలచుకొనలేదా ఏమి ?
 (కొంచె మాగి) ఊ! సమాధానం చెప్పవేం ?

రంగనాథం :- (భయముతో వణకుచు) అయ్యా! మీరు ఏ ప్రమాణం
 చెయ్యమంటే ఆ ప్రమాణం చేస్తాను. ఆ ఉత్తరం విషయం డబ్బు
 వియవం నాకేమీ తెలియవండి. ఇకను తమరు నన్ను ఏమి చేసినా
 సరే. నా ప్రమాణ పూర్తిగా నా కేమీ తెలేదండి.

సబిన్ స్పెక్టరు :- (తలను పంకించి) అయితే యితేనా? ఇకను సరే!
 నేను ఈ కేసును గురించి తీవ్రముగ దర్యాప్తు జరిపెదనునుమా ?
 మీరు మోసము చేసినట్లు ఏ మాత్రమైనను ఆచూకీ చిక్కినదా
 మిమ్మల్ని హతమార్చక మానను. నా పేరు సుబ్బయ్యపంతులని
 మఱవకండి. బాగా ఆలోచించుకోండి. తెలిసిందా? ఇకను వెళ్ళండి.
 (ఇరువురును నిష్క్రమింతురు) ఏమి గోపాలరావు! చూచావుగ
 ఇంతకంటే వారిని మన మేమి చేయగలం ?

గోపాలరావు :- ఔను సార్! ఏమీ సాక్ష్యము లేని దానికి మీరు
 మాత్రం ఏమి చేయగలరు ? (లేచి) నమస్తే.

సబిన్ స్పెక్టరు :- నమస్తే!

(తెర వ్రాలును)

నా ల్ల వ రం గ ము

ఒకటవ స్లిడరుగారియిల్లు

స్లిడరు, లా ఫుస్తకములను చూచుకొనుచుండును. కుటుంబయ్య ప్రవేశించును.

కుటుంబయ్య :- నమస్కారమండీ స్లిడరుగారు!

1 వ. స్లిడరు :- (చూచి తిరుగునమస్కారముచేసి) రాండి కుటుంబయ్య
 గారు. ఇలా ఈ కుర్చీలో కూర్చోండి. (కుటుంబయ్య కుర్చీలో
 కూర్చుండును.) అదేమిటండి? మొన్న మన మా గురవయ్యకు
 సాక్ష్య మెలాచెప్పాలో చిలక్కు నేర్పినట్లు నేర్పాంగదా? నిన్న
 అతను ఎందువల్ల అలాపిచ్చివాడిలాగ నటించి మంచి పట్టుత్వంగా

నడిచే కేసును పాడుచేశాడు? మీరు అతనికి ముట్టచెస్తామన్న దాంట్లో ఏమైనా...?

కుటుంబయ్య :- ఎబ్బెబ్బే! అలాంటి దేమీ లేదండి. అనుకున్న ప్రకారం అరనంద అప్పుడే యిచ్చేశాను.

1 వ స్త్రీ డరు :- అలా అయితే అతను ఎందువల్ల సరియైన సాక్ష్యం చెప్పలేదంటారు?

కుటుంబయ్య :- అదే నాకూ అర్థం కావడం లేదండి. అయితే నాకో అనుమానం కలుగుతూ ఉంది.

1 వ స్త్రీ డరు :- మీ అనుమాన మేమిటంటారు?

కుటుంబయ్య :- ఏమీ లేదు. ఆ రామయ్యగారి అల్లుడు గోపాలరావు ఉన్నాడే, ఈ కేసును నాశనం చేయాలనే ఎత్తుతో ఒక వేళ ఈ గురవయ్యను పిలిపించి ఏమైనా చేస్తానని బెదిరిస్తే, ఇతను భయపడి అలా పిచ్చి వానిలాగ నటించి సరియైన సాక్ష్యం చెప్పక తప్పించుకొని ఉంటాడేమోనని నా అనుమానం. అయితే కోమటి బిడ్డ కాబట్టి యుక్తిగా ఉభయత్ర మాటరాకుండ తప్పించుకున్నాడు.

1 వ స్త్రీ డరు :- (ఆలోచించి) ఔను. మీరు చెప్పింది రైటే కావచ్చు. అటువంటి ఎత్తులలో అతను అసాధ్యుడే. ఇటీవల అతని మామ గార్ని మోసంచేసి డబ్బు కాజేశారనే నెపంతో, పోస్టుమాస్టరును, జమానును, సబిన్ స్పెక్టరు దగ్గరకు పిలిపించి నానాచీవాట్లు పెట్టించాడట కూడ. ఏది ఎట్లయినను గ్రుడ్డికంటే మెల్ల నయ మన్నట్లు గురవయ్య సరియైన సాక్ష్యం చెప్పినను చెప్పకపోయినను కోర్టుకు రావడం మంచిదే. మీరుకూడ అతని సాక్ష్యమును చాల బాగా సమర్పించారు. అతనే గనుక అసలు కోర్టుకు రాకపోయినట్లయితే జడ్జిగారికి ఈ కేసును గురించి కొంచెం అనుమానం వేసేది.

కుటుంబయ్య :- అయితే స్త్రీ డరుగారూ! ఇప్పటికి జరిగిన విచారణను బట్టి మన కేసులో జయాపజయాలు ఎలా ఉంటాయి అంటారు?

1 వ స్త్రీ డరు :- ఇంకా మీకు అనుమానమేనా? ఎలా ఉండే దేమిటి ? ఇక మన కపజయం తప్పదంటే నమ్మండి.

కుటుంబయ్య :- (నివ్వెఱపడి) ఇదేమిటండోయి ! మన కపజయం తప్పదంటున్నారేమిటి ?

1 వ స్త్రీ డరు :- (నాలుక కరచుకొని) పొరపాటు పొరపాటు. “వారి కపజయం తప్ప” దనవలసింది “మన” కన్నాను. అంతేగాని వేరే ఏమీలేదు. దీనిని గురించి మీరు మనస్సులో అట్టే అందోళన పడకండి. ఇదేమీ ఆ, సత్యకాలం కాదులెండి. అయితే మరచాను. ఆ పీరుసాహెబు కూడ ఈ గురవయ్య చేసినట్లు చేయడు గదా ?

కుటుంబయ్య :- అతను అలా చేయడులెండి. సాక్ష్యం మాత్రం అమోఘంగా చెప్తాడు. అందుకేమీ సందేహం లేదు. అతను ఒకరి మాట విని లొంగిపోయే ఘటం కాదు. పైగా ఈ కేసులో అతనికి కూడ బాధ్యత ఉన్నది లేండి.

1 వ స్త్రీ డరు :- మీరు పీరుసాహెబున కేదో ప్రత్యేక బాధ్యత ఉన్నట్లు మాట్లాడుతున్నారే? ఏమిటది ?

కుటుంబయ్య :- ఉన్నది లేండి. అయినా మీకు చెప్పకపోవటం మెందుకు ? (ప్రక్కలకు చూచి రహస్యముగ) ఈ నోటులో అతనికికూడ భాగమున్నదండి.

1 వ స్త్రీ డరు :- ఓహో! అదా విషయం? అయితే ఇంకా ఏం? గెలుపు మనదనటానికి అనుమానమేమున్నదండి ?

కుటుంబయ్య :- ఏమీలేదు. ఇందాకమీరు అలా అంటేను నాగుండె రుల్లుమన్నది.

1 వ స్త్రీ డరు :- ఆ! అదేమిటిలేండి. మాట పొరపాటురావడం మానవసహజమేగా! దానికి మీరేమీ కలవరపడకండి. (మెల్లగా) అయితే ఇందులో పేరయ్యగారికూడ వాటాయేనా ?

కుటుంబయ్య :- లేదులేదు. ఒక్కవందమాత్రం ఇస్తానన్నాను. అంతే.
(ఇంతలో పేరయ్య ప్రవేశించును.)

పేరయ్య :- (ప్రవేశించి) నమస్కారమండి స్త్రీ డరుగారు!

1 వ స్త్రీ డరు :- రాండి రాండి పేరయ్యగారు! సరిగ్గా మీకు నూరేం
డ్లాయుద్దాయం. అలా ఆ కుర్చీలో కూర్చోండి. ఇప్పుడే ఏవో
మాటలమీద మీమాట వస్తేను అనుకుంటున్నాం. ఏదో పని
మీద వచ్చారే?

పేరయ్య :- ఏమీలేదు. కుటుంబయ్యగారితో మాట్లాడి పోదామని
వచ్చాను.

కుటుంబయ్య :- ఏమిటి విశేషం పేరయ్యా?

పేరయ్య :- ఏంలేదు. నేను ఇటునుంచి ఇటు మా అమ్మాయిగారి
ఊరికి వెళ్లివద్దా మనుకుంటున్నాను. అందుకు మీతో మాట్లాడి
పోదామని వచ్చాను.

కుటుంబయ్య :- డబ్బు విషయమేగా! ఇప్పుడే ఇస్తాను. కాని నీవు
ఈ పూటకు ఉండు. ఇవ్వాలే మన కేసును గురించి తప్పక తీర్పు
చెప్తారు. విని వెళ్లుదువుగాని. కోర్టు వేళ కావచ్చింది వెళ్లుదాం.

1 వ స్త్రీ డరు :- (చేతి గడియారమును చూచి) ఔనండి. మీ రన్నట్లు
పైమ్ కావచ్చింది. ఇకను మీరు వెళ్ళి త్వరగా భోజనం చేసి
కోర్టు దగ్గరకు రాండి. ఆ పీరు సాహెబు వచ్చి ఉంటాడు
గదా!

కుటుంబయ్య :- ఆ! వచ్చే ఉంటాడు. ఇక మేమొస్తా మండి.
(నమస్కరించును.)

1 వ. స్త్రీ డరు :- (తిరుగు నమస్కారము చేసి) మంచిది త్వరగారాండి.
(తెర వ్రాసును.)

అ యి ద వ రం గ ము.

(కోర్టు హాలు.)

(జడ్జి, స్ట్రీడరు, వాది ప్రతి వాదులు వారి వారి స్థానములలో నుచితరీతి నుందురు.)

జడ్జి :- ఏమి కుటుంబయ్య గారు ! ఆ చేఉత్తరమును తెచ్చినారా ?

1 వ స్ట్రీడరు :- చిత్తం ఇదుగోసండి. ఆ చేఉత్తరం నా దగ్గర ఉన్నది.
(ఫైలులోనుండి తీసి ఇచ్చును.)

జడ్జి :- (ఉత్తరమును తీసికొని పరిశీలించి) సరే! ఏమి కుటుంబయ్య గారూ! మీ రెండవసాక్షియగు షేక్ వీరుసాహెబ్ వచ్చినాడా ?

కుటుంబయ్య :- చిత్తం. హాజరులోనే ఉన్నాడండీ.

జడ్జి :- ఫ్యూన్ ! షేక్ వీరుసాహెబును పిలుపుము.

ఫ్యూను :- చిత్తం. (ద్వారముకడకు వెళ్ళి బిగ్గరగ) శేఖ వీరుసా
యెబూ ! శేక్ వీరుసాయెబూ ! శేక్ వీరుసాయెబూ ! (అని
పిలుచును.)

వీరుసాహెబ్ :- (వెలుపలనుండియె) హా ! హూస్తుండా బాబూ
హూస్తుండ. (లోనికి ప్రవేశించి జడ్జిగారిని చూచి) సలాం మహ
రాజ్ ! సలాం.

జడ్జి :- ఫ్యూన్ ! ముందా వీరుసాహెబుచేత ప్రమాణము చేయిం
చుము.

ఫ్యూను :- చిత్తం. (వీరుసాహెబును చూచి) వీరుసాహెబుగారూ మీ
రా బోన్లొకి పదండి.

వీరుసాహెబు :- (బోనులోనికి వెళ్ళి నిలబడును.)

ఫ్యూను :- (బోను తలుపును వేసి) “దేవుని ఎదుట అబద్ధమాడను.
అంతా నిజం చెప్తాను.” అనండి.

వీరుసాహెబు :- (వ్యూహము చెప్పినట్లుగా) ధేముడిపెద్ద హబద్ధం హాడన్, హంతా నిజం పెప్పేస్తాన్.

జడ్డి :- ఏమి వీరుసాహెబ్! ఈ కుటుంబయ్యగారివద్ద ఆ రామయ్య అప్పు తీసికొని నోటు వ్రాయించి యిచ్చినప్పుడు నీ వచట ఉంటివా ?

వీరు సాహెబు :- పిత్తం మహారాజ్! హక్కాడే హుండాన్.

2 వ స్త్రీడరు :- నీ వా సమయమున అక్కడెందు కుంటివి ?

వీరుసాహెబు :- మహారాజ్! హామల్ నాకీ రామాయాఖారీతో పనీ హుండి ఆరి హింటీకీ హెల్లాన్. ఆరు హాడా లేకమోతే హారి జీతాఖాడ్కి హడ్లాన్. ఆడు హీ కుటుంబాయా ఖారీ హింటీ కాడ హుండాడని పెప్పాడ్. హాడాకీ హెల్లాన్. ఆడా హీనోట్టూ రాస్తూ హుండార్. నాకీ సాచ్యం హేస్తామన్నార్. హేషూ కోండి హన్నాన్.

2 వ స్త్రీడరు :- అయితే కుటుంబయ్యగారివద్ద రామయ్య ఎంత పైక మును అప్పు పుచ్చుకొన్నాడో నీ కేమైనా తెలియునా ?

వీరుసాహెబు :- తెల్వాకేం మహారాజ్! హైదూ హేల్ హన్నార్గా!

2 వ స్త్రీడరు :- అయిదువేలని నీతో ఎవరన్నా రేమిటి ?

వీరు సాహెబు :- ఓరూ హనాలేద్ మహారాజ్! ఆ రామాయా ఖారీ నాకీ హడ్లాతే పెప్పార్.

2 వ స్త్రీడరు :- అయితే ఆ పైకం నీ ఎదుటనే రామయ్యగారికి ఇయ్యబడినదా ?

వీరు సాహెబు :- పిత్తం మహారాజ్! నాముంగాలె లెఖ్ఖా మెట్టి హిచ్చార్.

2 వ స్త్రీడరు :- ఆ పైకమును రామయ్యగారికి ఎవరు లెఖ్ఖపెట్టి ఇచ్చా రేమిటి ?

పీరు సాహెబు :- ముంగల కుటుంభాయాఖారు లెఖ్ఖామెట్టి పేరాయా ఖారీ షేతీకి హిచ్చార్. హారు లెఖ్ఖా మెట్టి యాభై హొందా రూపాయల్ ఖాగితాల్ ఈ రామయ్యఖార్కి హిచ్చార్.

జజ్జి :- పీరుసాహెబ్ ! ఇకను నీ సాక్ష్యము చాలును వెళ్లుము.

పీరు సాహెబు :- (నిష్క్రమించును.)

జజ్జి :- ఏమిరామయ్యా ! మొదటపొరపాటువ్రాసిన చేడతరమును కుటుంబయ్యగారు నీ ఎదుటనే చింపివేసినట్లు నీవును ఒప్పుకొంటివి. రెండవతూరి వ్రాసిన చేడతరము సక్రమముగనే యున్నది. గనుక కుటుంబయ్యగారు చేడతరములు వ్రాయునమయమున నిన్ను మోసగించినట్లు అనుమానపడుటకు నాకేమియు ఆధారము కనుపించుటలేదు. కుటుంబయ్యగారి తరపుసాక్ష్యమును సక్రమము గనే యున్నది. నోటుపైగల ప్రేలిముద్రయు నీదేనని యెగ్జామినర్లు స్పష్టపరచిరి. గనుక ఇది ఫోర్జరీనోటుగాదనియు, సక్రమమైనదేననియు నేను నమ్ముచుఖర్చుతోసహా నీపై డిక్రీ..... (అను సమయమునకు రామయ్యగారి అల్లుడు గోపాలరావు పరుగుపరుగున వచ్చును.)

గోపాలరావు :- (ఆత్రముతో లోనికి ప్రవేశించి) ఆనర్బుల్ సార్ ! ఓ ! ఆనర్బుల్ సార్ ! హియర్ మైరిక్వెస్ట్ ! ప్లీజ్ హియర్ మై రిక్వెస్ట్ ! మై రిక్వెస్ట్ !!

జజ్జి :- (ఆశ్చర్యముతో) హూ ఆర్ యు ? వాటిజ్ యువర్ రిక్వెస్ట్ ?

గోపాలరావు :- అయ్యా ! నేను ఈ రామయ్యగారికి మేనల్లుడను, అల్లుడను అయియున్నాను. నేను ఈ మోసపు కేసును గురించి విచారపడుచు మా మామగారి పంచలో పండుకొంటిని. అంతలో నా కళ్ళకు చూరులో దాగియున్న ఈ కాగితపు ముక్కలు కనుపించినవి. ఏమిటాయని తటాలున తీసి చూచితిని. అది ఈ యద్భుతమైన లేఖయైయున్నది. దీనిని తమరు చూచిన తర్వాత

మీ న్యాయమైన తీర్పు ఇవ్వండి. (అని తన జేబులోనుండి కొన్ని కాగితపు ముక్కలను తీసి జడ్జిగారి ముందుంచును.)

జడ్జి :- (ఆ కాగితపు ముక్కలను సరిగా పెట్టి చదువుకొని తలను పంకించి వాటిపై ఏవియో గుర్తులు పెట్టి) పూన్ ! ఈ కాగితపు ముక్కలను నేను వేసిన నెంబరు ప్రకారము వరుసగా నొక అట్టపై అంటించుము.

పూను :- చిత్తమయ్యా ! (ఒక అట్టను తెచ్చి ఆ కాగితపు ముక్కలను నెంబరువారీగ అట్టపై అంటించి తెచ్చి జడ్జిగారికి ఇచ్చును.)

జడ్జి :- (మరల పరీక్షించి) కుటుంబయ్యా ! ఈ కాగితపు ముక్కలలో గల ఈ లేఖను కోర్టువారి ఎదుట బిగ్గరగా చదువుము. (పూను వంకచూచి) పూన్ ! ఈ అట్టను ఆ కుటుంబయ్యాకు అందించుము.

పూను :- చిత్తం. (అట్టను తీసికొని వెళ్ళి కుటుంబయ్యాకు అందించును.)

కుటుంబయ్యా :- (అట్టను అందుకొని చూచి (ప్రకాశముగ) మహారాజరాజశ్రీ ఆర్పుల కుటుంబయ్యాగారికి, పెడదార్ల పేరయ్య నమస్కరించి వ్రాయునదేమనగా, ఆ రాజనాల రామయ్యగారు మీకు బాకీయున్నట్లు మీరు నాచేత ఫోర్జరీ నోట్లోకటి వ్రాయించి యుంటిరి. దానిపై రామయ్యగారిచేత వ్రేలిముద్రను వేయించిన వెంటనే మీరు నాకు ఇస్తామని ఒప్పుకొన్న వందరూపాయలు పంపుతామని చెప్పియున్నారు. కాని నేటివరకు పంపియుండలేదు. కారణం తెలియదు. ఇప్పుడా నోటుపై వ్రేలిముద్రను వేయించి నారా ? లేదా ? ఇంకను నా ఆరోగ్యం సరిగాలేదు. డాక్టరు గారు మరి కొంతకాలం మందు తినవలయునని చెప్పుచున్నారు. గనుక ఇంకో నెలరోజుల వరకు నేను విజయవాడలోనే ఉంటాను. మీరు సాధ్యమైనంత త్వరలో ఆ పని పూర్తిచేసి పైకమును పంపుదురని నమ్ముచున్నాను. పైకం చాల అవసరమై యున్నది. విశేషించి మీకు వ్రాయ పనిలేదు.

ఇట్లు,
పెడదార్ల పేరయ్య వ్రాలు.

(అని చదివి కుటుంబయ్య అట్టను పూనునకు అందించును.)

పూను :- (అట్టను అందుకొని మరల తెచ్చి జడ్డిగారిముందుంచును.)

జడ్డి :- ఏమి కుటుంబయ్యా! ఈ ఉత్తరమునకు నీ వేమి సమాధానము చెప్పెదవు ?

కుటుంబయ్య :- అయ్యా! ఇదంతయు సర్వాబద్ధం. ఇది తప్పక ఈ గోపాలరావు సృష్టించుకొని వచ్చిన లేఖయై యుంటుంది. సందేహం లేదు. ఇది ఇతను చదువుకున్నందుకు ఫలిత మండీ.

1 వ స్త్రీ డరు :- ఏమి గోపాలరావు! మా క్లయింపైన కుటుంబయ్య గారు చెప్పినట్లు ఇది సృష్టించబడిన లేఖ కాకపోతే ఇంత అతి రహస్యమైన లేఖ ముక్కలు మీ మామగారి పంచచూరులోనికి ఎలా వచ్చినయ్యంటావు?

గోపాలరావు :- ఏమో నండి. ఆ విషయం నాకేమీ తెలియదు. ఈ కాగితపు ముక్కలు మాత్రం చూరులో ఉన్న మాట వాస్తవం.

1 వ. స్త్రీ డరు :- ఏమి రామయ్యా! ఈ కాగితపు ముక్కలు మీ పంచ చూరులోనికి ఎలా వచ్చినయ్యో నీ కేమైనా తెలియునా

రామయ్య :- (దీర్ఘముగా ఆలోచించి) అయితే, ఇప్పుడు నాకో సంగతి గావక మొచ్చిందిబాబు! ఏమంటే, ఈ కుటుంబయ్యగారు నాసేత ఆ పీరుసాయెబుకు రాయించి యిప్పించిన రొండు సే ఉత్తరాల్లో సెడిపోయిన సేఉత్తరాన్ని సింపియేస్తుండానని సెప్పి ఓ కాయితం సింపి మా యింటిముంగల పాఠేసి ఎల్లాడు. నేను ఆర్ని సాగనంపి వస్తా నూడక ఆకాయితం ముక్కలు తొక్కాను. కాయితాలంటే సరసవతని, ఆటిన తొక్కితే కల్లుపోతయ్యంటారు గందా అని, ఆటినన్నింటిని ఏరి ఆ రోజున ఆ సూరులో దోపేళానండి. కామట్టి ఇయ్యి, ఆ ముక్కలయ్యుండొచ్చు బాబూ!

2 వ స్త్రీ డరు :- కుటుంబయ్యగారూ! రామయ్యగారు చెప్పినట్లు మీ రా చెడిపోయిన చేఉత్తరమును వారియింటిముందు చింపివేసినమాట నిజమేనా ?

కుటుంబయ్య :- చిత్తం. నిజమేనండీ.

2 వ స్టీడరు :- (జడ్డిగారివంకచూచి) ఆనర్ బుల్ సార్ ! ఆ పోనోటు వ్రాసినది, ఈ లేఖను వ్రాసినది పేరయ్యగారేకదా ? గనుక ఆ రెంటిని సమన్వయపరచి పరిక్షించండి. నిజానిజములు తెలియగలవు.

జడ్డి :- (నోటును పైలులోనుండి తీసి లేఖకు ప్రక్కగానుంచి రెంటిని పరిక్షించి) ఏమికుటుంబయ్యా ! రెంటిలోని వ్రాతయు నొకరు వ్రాసినదిగనే యున్నది. ఏ మాత్రపు మార్పును కనుపించుటలేదు. ఉన్నవాస్తవమును చెప్పము.

కుటుంబయ్య :- నిజముగా ఆ ఉత్తరమును గురించి నాకేమీ తెలియదండీ. పేరయ్యగారుకూడ ఇచటనే యున్నారు. వారిని పిలిపించి విచారించండి. నిజము తెలియగలదు.

జడ్డి :- పూన్ ! ఆ పెడదార్ల పేరయ్యను పిలుపుము.

పూను :- చిత్తం. (ద్వారముకడకు వెళ్ళి) పెడదార్ల పేరయ్యా ! పెడదార్ల పేరయ్యా ! (అని బిగ్గరగ కేకలు వేయును)

పేరయ్య :- (వెలుపలనుండియె) ఏమిటి విశేషం ?

పూను :- ఏమో ! జడ్డిగారు రమ్మంటుండారు.

పేరయ్య :- (లోనికి ప్రవేశించి జడ్డిగారినిచూచి నమస్కారము చేయును.)

జడ్డి :- పేరయ్యా ! ఈ దస్తూరి ఎవరిదో సరిగాచూచి చెప్పము. పూన్ ! ఈ అట్టను పేరయ్యకు అందించుము.

పూను :- చిత్తం. (అట్టను అందుకొని తీసికొనివెళ్ళి పేరయ్యకు అందించును.)

పేరయ్య :- (అట్టను అందుకొని కళ్ళజోడు పెట్టుకొని కొంతసేపు ఆ ఉత్తరమును పరిశీలించి) చిత్తం. చూచుటకు నా దస్తూరిలాగనే యున్నది. కాని నాది కాదండీ.

జజ్జి :- (కోపముతో) ఏయి పేరయ్యా! ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పుము. లేనియెడల నిన్ను ప్రాసిక్యూషన్ చేసెదను. జాగ్రత్త!!

పేరయ్య :- (వణకుచు అట్టనుబల్లపై నుంచి చేతులు నలుపుకొనుచు గద్గద స్వరముతో) జజ్జిగారూ! జజ్జిగారూ! బుద్ధిగడ్డితిని దురాశకు లోనై ఈ దుర్మార్గపు పనిచేశాను. ఇకను నా జీవితములో ఎన్నడు ఇటువంటి నీచపుపని చేయను. ఈ తప్పును తుమించండి. మీ పాదములకు మ్రొక్కుతాను. బుద్ధి వచ్చినది. జజ్జిగారూ నన్ను రక్షించండి. రక్షించండి.

జజ్జి :- షట్! (కుటుంబయ్యనుచూచి) ఏమి కుటుంబయ్యా! ఇకను ఇప్పుడు నీవుచెప్పు సమాధాన మేమి?

కుటుంబయ్య :- (మాట్లాడక తలవంచు కొనును.)

జజ్జి :- పూన్! ఆపీరుసా హెబునుకూడ పిలుపుము.

పూను :- చిత్తం. (ద్వారముకడకు వెళ్ళి) సేకు పీరుసాయెబూ! సేకు పీరుసాయెబూ! సేకు పీరుసాయెబూ! (అని బిగ్గరగ కేకలు వేయును.)

పీరుసా హెబు :- హెందూఖుయా మల్లీ.

పూను :- రావయ్యా! రా! పని ఉండమట్టే పిలుస్తుండారు. జల్దీగారా.

పీరుసా హెబు :- (లోనికి ప్రవేశించి జజ్జిగారినిచూచి) సలాం మహారాజ్ సలాం. (అనివంగి సలాము చేయును.)

జజ్జి :- (కోపదృష్టితో) ఏయి పూన్! ఇంతకుముందు నీవుచెప్పిన సాక్ష్యమంతయును సరియైనదేనా? ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పు. లేనియెడల నీ పని ఏ మగునో తెలిసికొనుము.

పీరుసా హెబు :- (కుటుంబయ్య, పేరయ్యల వంకజూచి ఆశ్చర్యముతో తనలో) హరేహల్లా! నాకొంఘాముణ్ణిందే. హిప్పడ్ నాకీ హెబ్బి చెప్పాలో తోసాడం లేద్. ఇఘాహున్నాది హున్నట్లు పెప్పీ హేస్తాన్.

జజ్జి :- ఏయి పీరూ ! ఏమిటా యాలోచన. త్వరగా చెప్పు.

పీరుసాహెబు :- హేమీలేద్ మహారాజ్ ! మీ కుటుంభాయాఖారు షెప్పామన్నట్టు నా కీ సాచ్యం షెప్పేశాన్. హంతేబాబు. నాకీమీ గొడ్వా హేమీ తెల్వాదండి. మీ తప్పు ఛమించండి మహారాజ్ ! పిలాజ్లాకల్వాణ్ణి. సలాం సేస్తాన్ మహారాజ్ ! (అనివంగిసలాము చేయును.)

జజ్జి :- అతిగా మాట్లాడకుము. నీవును అటువెళ్ళి నిలబడుము. (కుటుంబయ్య పేరయ్యలున్నదిక్కు చూపును.)

పీరుసాహెబు :- (చిక్కమొగముతో) పిత్తం మహారాజ్ పిత్తం ! (అనివెళ్ళి కుటుంబయ్య, పేరయ్యల ప్రక్కగ నిలబడును.)

జజ్జి :- (వారి మువ్వరనుచూచి) దుర్మార్గులారా ! చదువురాని అమాయకుడైన యీ రైతుబిడ్డను మీ రెంతటి మోసముచేయ బూను కొంటిరి ? మీ రింకెంత పనిచేయుటకైనను సాహసులు. కల్లను ఎంత నిజముగా రూపింపగల్గితిరి ? ఇట్టి మీ నాలుకలను తుత్తునియలుగా ఖండించినను పాపము లేదు. నిజముగా ఈ రామయ్య కల్లాకపటములేని ధర్మశీలు డగుటవల్లనే ఆ భగవంతుడు ఇట్టి అపూర్వమైన సాక్ష్యమును తుదిక్షణములలో ఈయనకు ప్రసాదించెను. నీచులారా ! మీ మొగములు చూచిన మహా పాతకములు రావచ్చును. (రామయ్యనుచూచి) రామయ్య గారూ ! ఈ మోసగాండ్లు మీ పై తెచ్చిన ఈ అక్రమమైన అభియోగమును కొట్టివేయుచున్నాను. (కుటుంబయ్య వాండవంక చూచి) వంచకులారా ! మీరుచేసిన ఈ ఘోర్జరి నేరమునకుగాను ఇండియన్ ఫీనల్ కోడ్ 420, 471 వ సెక్షన్ల ప్రకారం మీ మువ్వరకును తలకొక వేయిరూపాయలు జరిమానాయును, మూడేసి సంవత్సరములు కఠినమైన జైలు శిక్షయును విధించుచున్నాను. జరిమానా చెల్లింపనియెడల అదనముగా మరియొక సంవత్సరము జైలు శిక్ష అనుభవింపవలయును. (రామయ్యనుచూచి) రామయ్య

గారూ! మీ సత్యసంధతే మిమ్ము కాపాడినది. ఇకను మీరు వెళ్ళవచ్చును.

(తెర వ్రాలును.)

(మరల వెంటనే తెర ఎత్తబడును. అప్పుడు చేతులకు సంకెలలు తగిలింపబడియున్న కుటుంబయ్య, పేరయ్య, పీరుసాహెబులు, విచార వదనములతో ఒక కానిస్టేబులు వెంబడి నడచుచు ప్రవేశింతురు.)

కుటుంబయ్య :- (ప్రజలను ద్వేషించి విచారముతో) ఓ ప్రజలారా !

ఉ. దుర్మతి నై దురంతమని ।

తోచుచు నున్నను రైతుబిడ్డపై

మర్మముగాఁగ నోటునటు ।

మాయగ ఫార్వరి చేసినందుకా

కర్మఫలంబు నేడిటుల ।

గ్రక్కునఁ బొందుచు నుంటిగావునన్

దుర్మతులైన వారలకు ।

దుర్గతి తప్పదు తప్పదెన్నడున్ ॥

కనుకమీరు

తే. ధాత్రి మాబోటి చెనఁటుల । మైత్రిజేసి

మంటబెట్టుకొనకుండు మీ । మంచితనము

చూచినారుగ మాపాట్లు । చోద్యముగను

ఇంక మీకు నేజెప్పన । దేమికలదు?

పేరయ్య :- (దీనముగ) ఓ బాబులారా! తల్లులారా! అమాయకుడైన ఆ రైతురామయ్యపై అక్రమముగా నోటును సృష్టించునపుడు.

తే. “ధర్మమే జయం”బనునుడి । దలంపకేను

ధనము కోసము పాపినై । దయను విడిచి

మూఢమతియైన రైతును । మోసగించి

తగిన ఫలమును బొందగా । దరలుచుంటి.

అయినను

తే. ధరణి నెవరైన నన్యుల । తక్కుచేసి
తగిన ఫలమును బొందక । తప్పుకొనిరె
కుక్కుటంబయి గౌతము । టక్కుజేసి
భంగపడఁడె దేవేంద్రుడే । పరువుపోవ.

కావున మీరు మా మార్గముననుసరించి మీ పరువు ప్రతిష్ఠలను
పాడుచేసికొనకండి బాబూ.

ప్రీతుసాహెబు :- (విచారముతో) హయ్యల్లారా ! నా కీ గ్రహమారం
సాల్కా హీ కుటుంభాయా పేరాయాఖార్లాతో మిలాఖల్ హై,
ఆరామాయాఖార్కీ మోషం సేయాలనీ చూశాన్. హంద్యూ
నాకీబుద్ధీ పెప్టానీ హిభేడిలు ధగుల్ ఖుండయి. ఘన్నా మనం
వఘర్కీ హుస్కారం సేయాలనీ షూస్తే, ఆ భగ్మంతుడ్
మన్నే హుస్కారం సేషీహేస్తాడ్. ఖామట్టీ మీర్ హిష్మంటి
లుచ్చాల్తో నేస్తంసేషీ మీ ఖాంవల్ ఘూల్చాకోకండి మహ
రాజ్ ! (అని సలాముచేయును.)

కానిస్టేబుల్ :- ఏయి ! ఇక మీరిక్కడ ఒక్క ఊణమాగుటకు వీలు
లేదు. రండి రండి.

(అని తొందరచేయగా కానిస్టేబులు వెంటబడి వారు మువ్వరును
నడచు చుందురు.)

(తెర వ్రాలును.)

మూడవ అంకము సమాప్తము.

నాల్గవ అంకము.

మొదటి రంగము.

(పోస్తు మాష్టరుగారి యిల్లు.)

(రాత్రి సమయము. ఇంటి తలుపులు వేసియుండును. పోస్తు అమాను రంగనాథము, ప్రవేశించును.)

రంగనాథం :- (తలుపు తట్టుచు మెల్లగ) మాష్టరుగారు! మాష్టరు గారూ! ఏమండోయి మాష్టరుగారు! (అని పిలచును.)

పోస్తుమాష్టరు :- (లోపలనుండియే) ఎవరు వారు? వస్తున్నా! వస్తున్నా! (తలుపు తీసి రంగనాథమును చూచి మిక్కిలి ఆశ్చర్యముతో) ఓ! రంగనాథమా? ఏమిటి విశేషం? ఇంత రాత్రివేళ వచ్చావు?

రంగనాథం :- (మెల్లగ) లోపలకు పదండి. మీ కొక రహస్యం చెప్పాలి.

(ఇరువురును లోనికి పోవుదురు.)

పోస్తుమాష్టరు :- (కుర్చీలో కూర్చుండును.)

రంగనాథం :- (బల్లమీద కూర్చుండి) మాష్టరుగారూ! ఏమి చెప్పను? మన కొంపలు నిలువున కూలిపోవు రోజు వచ్చినది. (విచారముగ)

అ॥ కనులు మూసికొనియు. “కానరు నన్న”ని
పాలు త్రాగు పిల్లి. పగిది నేను
ఒరులు గాంచలేదు. ఓగు లేదనుకొంటి
దేవుడుండె నన్న. తెలివి మాలి.

పోస్తుమాష్టరు :- (కంగారుతో) ఏమిటి? రంగనాథం! నీ మాటలు నా కేమీ అర్థంకావడం లేదు. అసలు విషయ మేమిటో త్వరగా చెప్పు.

రంగనాథం :- (దీనముగ) ఏమి చెప్పేది? మాష్టరుగారూ!

తే॥ అప్పుడు రైతు రామయ్యతో । నన్మత మాడి
నూరు రూక ల్గడించితి । నొప్పిలేక
మీరు వద్దు వద్దనగను । మీకు నందు
భాగ మిచ్చితి నెంతయుఁ । బాపమనక.

పోస్తుమాప్తురు :- (కంగారుపడుచు) అయితే ఇప్పుడు మరల ఏమయింది రంగనాథం? మొన్న రామయ్యగారి అల్లుడు గోపాలరావు, సబిన్ స్వెక్టరు సుబ్బయ్య పంతులుగార్లు మనల్ని పిలిపించి ఈ విషయమును గురించి అడిగినప్పుడు అసలు ఆ తేదీగల ఉత్తరం పోస్తుకు. రాలేదనియు, ఆయన మనియార్డరు చేయుమని మా చేతికి పైకం ఇయ్యలేదనియు, గట్టిగా చెప్పి వచ్చితిమిగదా!

రంగనాథం :- చెప్పివచ్చినమాట వాస్తవమే. అయితే ఇప్పుడు ఒక పెద్ద పొరపాటు జరిగింది. ఈ ఉదయమే మా స్విల్లవాడు ఆ ఉత్తరం ఎక్కడఉంటేనో తీసికొని బడికి వెళ్ళినాడట. పంతులు భీమశంకరంగారు దానినిచూచి వెంటనే గోపాలరావుగారిని పిలిపించి వారికిచ్చాడట.

పోస్తుమాప్తురు :- అయితే రంగనాథం! ఆ ఉత్తరమును నీవు చింపి వేయ లేదా ఏమి?

రంగనాథం :- లేదండీ మాప్తురుగారు! అదే నా తెలివి తక్కువ.

పోస్తుమాప్తురు :- ఆ తర్వాత ఏమి జరిగింది రంగనాథం?

రంగనాథం :- ఏమి జరుగవలయునో అదియే జరిగింది. గోపాలరావుగారు ఆ ఉత్తరమును తీసికొని పోలీసుస్టేషనుకు వెళ్ళి సబిన్ స్వెక్టరు గారికి చెప్పి మనపై కేసుపెట్టినాడట. ఇకనుమనం ఏమి చేయాలి? మాప్తురుగారూ!

పోస్తుమాప్తురు :- (కంగారుపడుచు వణకిపోవుచు గద్గద స్వరముతో) అదే రంగనాథం! నీ కల్లబొల్లి పలుకులకు మోసపోయి నాకొంపను నిలువున కూల్చుకొన్నాను. ఊబిలో దిగబడ్డాను. నాగొరవ ప్రతిష్టలను గంగపాలుచేసుకున్నాను. ఇప్పుడనుకొని ప్రయోజనమేమి?

చ. తెలివిని మంటగల్చుకొని ।

తీవరపాటున నీదు మాటలన్

చెలిమిని నమ్మి మోసపడి ।

చేటును జేతులఁ దెచ్చుకొంటిగా !

తులువల నెయ్యి మిట్లుబలె ।

తుంటరివానినిఁ జేయునంచు నేఁ

దెలిసితిగాని ముందుపని ।

తేలుటలేదుగ ! యేమి చేయగన్॥

రంగనాథం :- (బిక్క మొగముతో) నాకును ఏమి తోచడం లేదు
మాష్టరుగారూ !

షోస్తుమాష్టరు .- (కంపిత హృదయముతో) ఇంక నీకు నాకు తోచే
దేమిటి వల్లకాటిమిట్ట. పద ఆ వందరూపాయలకు తోడు అప
రాధంకింద ఇంకొక వంద తీసికొనివెళ్ళి ఆ గోపాలరావు కాళ్ళ
మీదపడి మొత్తుకుందాం. తెల్లవారి రాబోయే ముప్పనుండి
బయటపడుదాం.

రంగనాథం :- మాష్టరుగారూ ! నిజముగా మనకు అంతకుమించిన
గత్యంతరంలేదు. ఇప్పుడేపోదాం పదండి. (ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

(తెరవాలును.)

రెం డ వ రం గ ము .

రై తు రామయ్యగారియిల్లు.

(రాత్రిసమయము. రామయ్యతిల్లుడు గోపాలరావు మంచముపై కూర్చుండి చదువు
ఁగాను చుండును.)

రంగనాథం :- (రామయ్యగారి యింటితలుపు నెట్టును.)

గోపాలరావు :- (తలుపుచప్పుడువిని ముందునకుచూచి) ఎవరువారు ?
(అని తలుపు తీయును.)

రంగనాథం :- (గోపాలరావును సమీపించి కాళ్లుపట్టుకొని గద్గదస్వరముతో) అయ్యా! అమాయకుడైన మీ మామగారిని మోసము చేసి నూరురూకలు కాజేసిన నరరూపరాక్షసుడనగురంగనాథాన్ని. దురాశాంధకారము కన్నులకు కప్పియుండుటచే పైన దైవముకల డని యైనను జంకక ఈ దుర్మార్గపుపనిచేశాను. ఇకను నాజన్మలో ఎన్నడు ఇటువంటి నీచపుపనిచేయను. బుద్ధివచ్చింది. చెంపలు వేసుకొంటాను. (అని చెంపలువేసికొని) ఈ తప్పును తుమించి నన్ను రక్షించండిబాబూ రక్షించండి.

గోపాలరావు :- (కోపముతో) ఓరీ! మాయలమారి రంగనాథమా!

శా॥ చాలుం జాలిక నీదు టక్కుపలుకుల్

చాలించి పోపోర నీ

మేలుంగోరుట కాలసర్పమునకు

మేల్చేయగాఁ జూచుటే

జాలింబొందక నీదు చెడ్డతనము

జాటింపు వేయించియు

మేలుంజేయక యున్న లోకమునకు

మేలొనె! దుష్టాత్మకా!

కావున నీ కల్లబొల్లి పలుకులకు నాకు జాలివేయదు. వేయగూడదు.

రంగనాథం :- (వణకిపోవుచు అతిదీనముగ) గోపాలరావుగారూ!

ఉ॥ మానవజన్మ మెత్తియును ।

మాయలమారి మనంబు గల్గుట

మానములేక మిమ్ములను ।

మాయను ముంచితి నేర్పు మీరఁగన్

మానుగ నేడు బుద్ధి కడు ।

మారెను. జేసిన తప్పు కెంతయున్

మానసమందుఁ జింతితితి ।

మానుఁడు కోపము నుల్లమందునన్.

(మిక్కిలి దుఃఖముతో) అయ్యా! ఇప్పుడు మీరు నాయందు దయ చూపకపోతే నాకు శిక్ష తప్పదు. ఈ ఉద్యోగ ముండదు. దానితో ముదుసలులైన నా తల్లిదండ్రులు, అమాయకులైన నా ఆలుబిడ్డలు అన్నము లేక అలమటించి చచ్చిపోదురు. కాన ఈ నా తప్పును మన్నించి నన్ను కాపాడండి బాబూ! కాపాడండి. (ఇంతలో పోస్టు మాష్టరు ప్రవేశించును)

పోస్టు మాష్టరు :- (గోపాలరావు రెండుచేతులను పట్టుకొని అతి దీనముగ) గోపాలరావు!

ఉ॥ పట్టితి చేతుల న్నిగుల ।

పాదము లట్లుగ నెంచియే మదిఁ

గట్టిగ నేను నమ్మితిని ।

కాతు వటంచును నేరమెంచకే

బెట్టుగ నెంతయో బ్రతికి ।

పేరును నే డిటు వ్యర్థపుచ్చితిన్

గట్టిగ నన్నియు న్దొలియుఁ ।

గావున నీ కింక చెప్పనేటికిఁ.

అయినను ఇప్పుడు నేనేమి చెప్పినను నిష్ప్రయోజనము. నేను ఒకరి మాటలు నమ్మిచేయనీ, స్వబుద్ధితో చేయనీ, మోసము చేసిన అపరాధినేకదా! శిక్షకు పాత్రుడనేకదా! కాన ఈ నా మొదటి తప్పును మన్నించి నన్ను కాపాడవలయునని కోరు చున్నాను.

గోపాలరావు :- (గంభీరముగ) మాష్టరుగారూ! ఇప్పుడు మిమ్మేమన వలయునో తెలియకున్నది. ఇంత విద్య, వివేకం గల మీరే చెప్పుడు మాటలకు చెవి యొగ్గి ఇట్టి నీచపు పనికి పూనుకున్నారంటే ఎంత తలవంపులో బాగా ఆలోచించండి. మీరీ నీచపు పని చేసి నిష్కళంకమైన మీ వంశానికి కళంకం తెచ్చిపెట్టినారంటే నాకే లజ్జగా ఉన్నది!

పోస్టు మాష్టరు :- (దీనముగ) బాను గోపాలరావు!

తే॥ నీవు చెప్పిన దంతయు । నిక్కువంబె
కాని, కర్మానుసారంబు । కదలు బుద్ధి
ముప్పు దలపక లేశము । మున్ను సీత
మాయ మృగమును కోరదె? । మమతతోడ॥

కావున నా రోజులు మంచివిగాక, నాబుద్ధి అట్టిసీచపుదారి పట్టింది. ఇప్పుడా విషయం గ్రహించినాను. ఇకనుమాత్ర మట్టితప్పుడు మార్గమున నడువను. నా మాట నమ్ము. నన్ను కాపాడు.

(ఇంతలో రామయ్య ప్రవేశించును.)

రంగనాథం :- (రామయ్యను సమీపించి మిక్కిలి దుఃఖముతో)
రామయ్యగారూ! రామయ్యగారూ! బుద్ధిగడ్డితిని మిమ్మల్ని మోసం చేశాను. ఆ తరువాత ఆ తప్పును కప్పిపుచ్చుకొనుటకు ఎన్నో అబద్ధాలాడాను. అప్రమాణాలు చేశాను. కాని దైవము సత్యమును బయలుపరచి అసత్యవాదినైన నాకు బుద్ధి చెప్పింది. నా కిప్పుడు పూర్తి బుద్ధి వచ్చినది. నా తప్పును తీమించి నన్ను కాపాడండి బాబూ! కాపాడండి. (అని రామయ్య కాళ్ళమీదపడును.)

రామయ్య :- (రంగనాథమును లేవదీయుచు) లెగు రంగనాథం లెగు. నీ వట్లా మోసంచేసి డబ్బు కాజేశావుకాని అంతగా నీకు డబ్బు అవసరమైతే నన్నడక్క పోయ్యావా? ఇంకోవందరూపాయలైనా ఇచ్చేవాణ్ణిగ! ఇకను ఎప్పుడు ఇట్లాంటి సెడ్డపన్న సేయమాకు. నదువుకున్నందుకు ఇంతబుద్ధి గలిగుండు. పెవంచంలో బతికిన నాలుగురోజులు మంచోడనిపించుకోవాలె రంగనాథం !

రంగనాథం :- చిత్తం రామయ్యగారూ! చిత్తం. మీరు చెప్పినట్లు ఇకను బుద్ధిగలిగి ఉంటాను.

పోస్తుమాష్టరు :- (రామయ్యను సమీపించి దీనముగ) రామయ్య బాబూ! మీనిష్కళంకమైన బుద్ధిని గ్రహింపక మిమ్ము మోసము చేసిన మహాపరాధిని. నన్ను మన్నించి రక్షించండి.

రామయ్య :- (జాలిగ) ఏంటాలె నాయనా! రచ్చించటం-బచ్చించటం మనవల్ల అవుద్దా? ఏమిసేసినా ఆ బగమంతుడే సేయాల. ఇట్లా

జరుగుతుందని మన మెప్పుడైనా అనుకుండామా? అంతా మనం ఎప్పుడో సేసుకున్న కరమనుబట్టి జరుగుతా ఉంటది. కాబట్టి మనం ఇట్టాంటి సెడ్డపల్లు సేయకుండా మన బుద్ధికి బుద్ధి సెప్పకోవడం ఎంతో మంచిదిబాబూ!

పోస్తుమాప్తురు :- రంగనాథం! ఏది, ఆ పైకం రామయ్యగారికివ్వు.

రామయ్య :- పైకమేంటి నాయనా!

పోస్తుమాప్తురు :- మిమ్ములను మోసముచేసి కాజేసిన డబ్బు బాబూ!

రామయ్య :- (దాతృత్వబుద్ధితో) ఆ పైకం నా కివ్వొద్దులే నాయనా! మీ రెంత ఇబ్బందిలోఉండి దాన్ని తీసుకుండారో?— ఇప్పుడు నేను మీకు దాన్ని దర్శంగా వదిలి పెడుతుండాను. మీరే వాడుకోండి. ఇగనుమాత్రం ఇట్టాంటి నీశపిల్లు సేయక నడుపుకున్నందుకు ఇంత గాణంగలిగి ఉండండిబాబూ! ఎల్లండి, పొద్దుపోయింది.

పోస్తుమాప్తురు :- (గోపాలరావును సమీపించి) గోపాల్ రావు! నీ వైనా ఈ పైకమును తీసికొని మా మనస్సులకు శాంతి కలుగ జేయ్యి.

గోపాలరావు :- మేము పైకం తీసుకొనలేదని మీరేమీ ఆందోళన పడకండి మాప్తురుగారూ! అది మా ఇష్టము మీదనే మీకు ఇచ్చి వేస్తున్నాం. అయితే మీరు ఈ ప్రపంచములో శాశ్వతముగా నిలుచునది కీర్తికాని ధనముకాదని మాత్రం గ్రహించండి. ఇక నైనా మీరు మీ ఉద్యోగ ధర్మమును చక్కగా నిర్వర్తించు కొంటూ ఈ కళంకాన్ని పోగొట్టుకొన ప్రయత్నించండి. ఇకను వెళ్లండి.

పోస్తుమాప్తురు :- (దీనముగ) వెళ్ళుటకేమిగాని, గోపాలరావు!

ఉ. చేసిననేర మెంచకయె ।

చేసితి రెంతయుమేలు; కాని యీ

మోసపుడబ్బు మీ రిప్పుడు ।

మోదముతోడను బుచ్చుకొన్న మా

మోసపు పాతకంబునకు ।

మోక్షము కలును; లేనిచో నిరకన్

గానునుదప్ప దాయముని ।

కర్కశదండన బాధ మాకటన్.

కాన మీ రీ పైకమును తీసికొని మమ్ము కృతార్థులను చేయండి.

గోపాలరావు :- ఏమి మామయ్యా! వా రలా అంటున్నారు, మరేం చెబుదాం?

రామయ్య :- నాకేం తోసడం లేదోయి. ఏదోటి నీవు చెప్పి పంపు పాపం.

గోపాలరావు :- అలా అయితే మాప్తురుగారూ! మీ రీ పైకమును మన మైనూకూలు దగ్గర కడుతూఉన్న హరిజనుల హాష్టలుకు మా మామగారిపేర చందాగా ఇవ్వండి. ఇకను వెళ్ళండి, ఇప్పటికే చాల ప్రొద్దుపోయింది.

పోస్తుమాప్తురు :- గోపాలరావు! నీవు చెప్పినట్లే తప్పకచేస్తాను. (రామయ్యనుచూచి) రామయ్యబాబు! ఇక వెళ్ళివస్తాను.

రంగనాథం :- (రామయ్యను, గోపాలరావునుచూచి) అయ్యలారా! మీరుచేసిన ఈ మేలును నా జీవితములో ఎన్నటికిని మరచిపోను. ఇకవస్తాను. (అని నమస్కరించును.)

రామయ్య :-
గోపాలరావు :- } మంచిది పోయిరండి.

(పోస్తుమాప్తురు, రంగనాథం, నిష్క్రమింతురు.)

రామయ్య :- (దీనముగ) ఏమోయి గోపాలం! నాబోటి సదువురాని వారి సంగతి ఇక ఇంతేనా?

గోపాలరావు :- కాదు కాదు మామయ్యా! ఇప్పుడు మన ప్రజా ప్రభుత్వంవారు, మీ బోటి సదువురాని పెద్దవాళ్ళంతా చదువు కొనేందుకు రాత్రి బళ్లు పెట్టిస్తున్నారు. కొద్ది రోజుల్లోనే మనఊళ్లో

కూడ ఒక రాత్రి బడి పెట్టుటకు అన్ని ఏర్పాట్లు జరిగినయిట. ఇక మీరు అందులోచేరి, చక్కగా చదువుకోవచ్చును. ఒకటిరెండేండ్లలోనే బాగా చదవటం, వ్రాయడం నేర్పుతారు. ఇక ఇట్టి మోస గాండ్ర ఆటలు సాగవు. నేను రేపు వెళ్ళి ఆ వయోజన విద్యాలయములోని ఉపాధ్యాయులెవరో తెలిసికొని మాట్లాడి, నిన్ను చేర్చుకొనే ఏర్పాటుచేసి వస్తాను. ఇకను నీవు చదువులేదనిమాత్రం దిగులు పడవద్దు.

రామయ్య :- అయితే పెబుత్వంవారు మంచి ఏర్పాటే సేస్తుండారన్న మాట. గోపాలం! నేనుకూడ వస్తాను. పోయి మాట్లాడుదాం. ఎట్టాగైనా సదివి తీరాల్సిందే.

గోపాలరావు :- అలాగే పోదాంలే మామయ్యా!

(తెరవాలును)

మూ డ వ ర ం గ ము.

జగన్నాథరావుగారి యిల్లు.

(జగన్నాథరావు నిలువుటద్దముదగ్గర నిలువబడి క్రాపుచు దువ్వకొనుచుండును.)

నాగులు :- (ప్రవేశించి) బాబయ్యగోరు యాడకో పెయాసమవు తుండారే?

జగన్నాథరావు :- (చూచి ఆశ్చర్యముగ) ఓహో! ఏమిరోయి నాగులూ! ఎప్పుడు గావడం? అంతా కులాసాగా ఉన్నారా?

నాగులు :- ఆ! మీ దయవల్ల అంతా బాగానే ఉండాం బాబయ్యా! అమ్మగోరు, అబ్బాయాల్లంతా బాగుండారా?

జగన్నాథరావు :- ఆ! అంతా బాగానే ఉన్నారు. అయితే వాళ్ళిప్పుడు గుంటూరులో ఉంటున్నారా!

నాగులు :- ఆ డెండుకుంటున్నారు బాబయ్యా?

జగన్నాథరావు :- అబ్బాయివాళ్లు అక్కడ చదువు కొంటున్నారు.

నాగులు :- అయితే బాబయ్య గోరు! ఈడ మనూల్లో అయిసుకూలు ఉండదిగా, ఆడకెందుకు పంపారు ?

జగన్నాథరావు :- ఇక్కడి చదువు అయిపోయింది. అక్కడికి పై చదువుకు పంపాను.

నాగులు :- (సంతోషముతో) బలేమంచి పనిసేశారు. నాకు సాల సంతోసంగా ఉండది బాబయ్యా!

జగన్నాథరావు :- సరేకాని నాగులు! నీవు వెళ్ళిన ఈ నాలుగేండ్ల నుంచి సరియైన పాలేరుదొరక్క నానాబాధలు పడుతున్నాను. అందువల్ల ఇప్పుడు నీ కోసం మనిషిని పంపుదామను కొంటున్నాను. సమయానికి నీవేవచ్చావు. ఈ సంవత్సరం మనకొక మంచి పాలేరును మాట్లాడిపెట్టు నాగులూ!

నాగులు :- మీ రంత యిబ్బంది పడకమోతే కాక్కాలితో కబురు సేస్తే ఓర్నోఒకర్ని అప్పుడే పంపక పోయ్యానా?

జగన్నాథరావు :- సరే! జరిగిందేమో జరిగింది. ఇప్పటికైనా ఒక మంచి పాలేరును మాట్లాడి తప్పకపంపు నాగులూ!

నాగులు :- అట్లాగే పంపుతాలే బాబయ్యా! (ఆశ్చర్యముగ) చరే కాని బాబయ్యగోరూ! ఇదేంటి? ఇందాక నేను ఆ పంచాయితీ ఆసీను ముంగలగా వస్తా ఉంటే, ఆ రాజనాల రామయ్యగోరు సాక్కాగిక్కా ఏనుకోని లోన కురిసీలో కూకోని ఉండాడే, ఆయన ఆడ ఎందుకూకోని ఉండాడు బాబయ్యా!

జగన్నాథరావు :- ఇంకా ఈ సంగతి నీకు తెలేలేదా ఏమిరా ?

నాగులు :- ఏం చంగతి బాబయ్యా! నాకేం తెలవలేదే?

జగన్నాథరావు :- అయితే చెప్తా విను. మొన్నజరిగిన పంచాయితీ బోర్డు ఎన్నికల్లో మేమంతాకలసి ఆయన్ని మా గ్రామపంచాయితీ బోర్డు పెసిడెంటుగా, ఏకగ్రీవంగా ఎన్నుకున్నారా.

నాగులు :- అయితే ఈ సంగతి సాల ఇసి త్తరంగా ఉండది బాబయ్యా!
ఆ రామయ్యగోరేంటి ఈ ఊరికి పెసిరెంటుపని సేయటం ఏంటి ?
ఇగ ఈ ఊరు బాగుపడ్డట్టే.

జగన్నాథరావు :- (కుర్చీలో కూర్చుండి) ఇదేమిటోయి నాగులు!
మా ఊళ్ళోవాళ్ళంతా వట్టి తెలివితక్కువవాళ్ళు అయినట్లు నీవు
మహా తెలివిగల వాడవైనట్లు మాట్లాడు తున్నావు. నీ కంటికి
ఆ రామయ్యగాను ఆగలేదా ఏమిరా ?

నాగులు :- అదిగాదండి బాబయ్యగారు! ఆయనకు సదుపురాకపోగా
ఆకరికి సిన్నదో పెద్దదో సంతకమైనా శాతకాదుగందా? ఇగను
అట్టాంటాయనవచ్చి ఏంసేస్తాడంట.

జగన్నాథరావు :- ఆయన ఏమిచేయూ లేమిటా ?

నాగులు :- అన్నీ తెలిసినోగు మీరే అట్టా మాట్లాడితే నేనే
సెప్పేది బాబయ్యా! పెసిరెంటుపనంటే మాటలా? ఊల్లో యిల్ల
పన్నులు, బండ్లపన్నులు, వుత్తిపన్నులు, ఇంకా ఏ వేంటోపన్నులు,
వసూలు సేయించాలా? ఆటికి జమాకర్కులు సూసుకోవాలా?
పయినుంచి ఆపీసర్లు ఆళ్ళు వస్తా ఉంటే ఆరికి దగిన సమాదానాలు
సెప్పి పంచాలా? అప్పుడప్పుడు మీటింగులంటూ పెట్టి గామానికి
కావల్సిన చౌకర్యాలు నిరణయించుకోవాలా? ఆటిని పయ్యోరికి
పంపి మంజూరు సేయించుకోవాలా? ఒకటేంటి బాబయ్యా!
ఇట్టాంటివన్న ఎన్నో ఉంటయిగందా? ఆటిని శాకశక్మంతో
బురుపయోగించి సేసుకోవాలా వద్దా? మీరే సెప్పండి బాబయ్య
గోరూ!

జగన్నాథరావు :- (ఆశ్చర్యముగ) అరె! నాగులు! నీవు చాల
అసాధ్యుడవేనే, ఈ విషయాలన్నీ నీ కెలా తెలుసురా ?

నాగులు :- నా మొగం. నాకెంతెల్లు బాబయ్యా! మీబోంటిసదువు
కున్నోరు సెప్పకుంటావుంటే ఇంట మేగాని.

జగన్నాథరావు :- పెసిడెంటుకు చదువురాకపోతే ఏమిరా? గుమాస్తా ఉంటాడు. ఆయనే అన్నిపనులు సరిచేసికొని పోతుంటాడు.

నాగులు :- గుమాస్తా ఎంతసేసినా పైన అనులోరుకూస్తై తనికీసేసు కుంటాడంటే ఎంతమంచిది బాబయ్యా! ఆపనే సేతకాకమోతే ఇగను సూడండి. ఊల్లో పాతికరూపాయలపని జరుగుతాడంటే గుమాస్తాజోబు ముప్పాతికరూపాయల్తో నిండుతాడంటది. నిజమొ అబద్ధమొ కాని, సదువురాని పెసిరెంటాకాయన గుమాస్తానుపెట్టి పని సేయిస్తుండాడంట. ఆ గుమాస్తా ఏంచేశాడో ఏంటో పాపం. వయ్యోరు ఆ పెసిరెంటుమీన ఓ నాలుగేల రూపాయలకు సరిశా రిజిసేశారంట. ఆ మాటేంటా నాకు తెలవదుగాని, ఆ పెసిరెంటు గవరనమెంటోరికి నాలుగేల రూపాయలు కట్టాల్సిచ్చిందంట. అప్పుడాయన ఏం సెయ్యలేక ఉండ ఆస్తమ్మి కట్టాడంట. ఇట్టా ఉంటది సదువురాని పెసిరెంటుయవ్వారం. ఇగను మన రామయ్య గోరు అసులే నిసానిదారు. ఇదియరకే ఆయన్ని మోసంసేసి ఆయనమీన ఓ పోర్టరీనోటు వుట్టించడం దానిమీన ఓ పెద్ద యవ్వారం జరగడం మనకుతెల్పే ఉండదిగందా? ఇగను అట్టాంటాయన గుమాస్తానుపెట్టి ఏం సేయిస్తాడంట. ఉండమాటంటే ఓరి కై నా కోవమొచ్చుద్దిగాని, అసలు మన పెజల్లేతప్పు బాబయ్యా! ఏమంటే? మన కులపోళ్ళనో, సుట్టాలనో, సేయితులనో, ఎన్ను కోటమేగాని, సదువుకొన్నాడా? మంచోడా? సెడ్డోడా? అనే ఇశచ్చనేలేదుగంద? పైగా ఆ నిలబడే మడిసిక్కుడ తనా పనికి తగుదునా? తగనా? అనే ఆలోశన ఉండదుగంద?

జగన్నాథరావు :- ఏమిరోయి నాగులు! ఇన్నాళ్ళనుంచి నీవు వట్టి చవట పనుకున్నాను. చాల అసాధ్యుడవేనే!

నాగులు :- ఏమయితే ఏంలాబం బాబయ్యా? నోట్టో అచ్చరంముక్త లేదుగంద? అది లేనోడు పసువుతో సమానమే గంద!

జగన్నాథరావు :- ఇప్పుడుమాత్రం ముంచుకోపోయిం దేముందిరా? చదువుకోరాదా?

నాగులు :- (నవ్వి) ఎనక మా అయ్య ఓ సామెత సెప్పేవాడు.
 “అరవయి ఏళ్లొచ్చాక సదువుకోక నోట మట్టికొట్టుకొంటారా?”
 అని. అట్టా ఉండది మీరు సెప్పే యవ్వారం. యాబై ఏళ్లు
 రాజోతుండయి, ఇంకా నాకు సదువేంటి ? వల్ల కాటి సదువు.

జగన్నాథరావు :- అదేమిటా ! ఇప్పుడు మన ప్రజాప్రభుత్వం వారు
 మీబోటి చదువురాని పెద్దవాళ్ళంతా చదువుకొనేందుకు రాత్రి
 బళ్లు పెట్టించారు. చాలామంది చదువుకొంటున్నారు. నీకు ఉన్న
 మాట చెప్పవద్దూ, మన రాజనాల రామయ్యగారు ఉన్నారే
 ఆయన కూడ ఆ బడిలో చేరి చక్కగా చదవడం, వ్రాయడం
 నేర్చుకున్నాడు. వైగా ఆయనతో లెఖలు చేసేవారు మన ఊళ్లో
 లేరంటే నమ్ము. ఆయన స్వంతంగా పేపర్లు తెప్పించి చదువుతూ
 ఉంటాడు. ఇంకా రాజభాష కాబోతూ ఉన్న హిందీని కూడ
 నేర్చుకుంటున్నాడట. ఆయన ఇప్పుడు ఆ వెనుకటి రామయ్య
 గాదురోయి నాగులూ ! చాల విజ్ఞానం సంపాదించాడు.

నాగులు :- (ఆశ్చర్యముతో) అరే ! ఇదేంటి ? బాబయ్యగోరూ !
 ఆయన సదువుకున్నాడా అని సెప్పకుండానే నన్ను పిచ్చోణ్ణి నేసి
 బలె ఆటలు పట్టించారే ! అట్టా అయితే ఆయన మనూరికి
 పెసిరెంటుగా ఉండాల్సినాడే. ఏమంటే ? అసలాయన ఇది యరకే
 మన గాందీ తాతయ్యాలె సత్తేనికి దర్బానికి పేరుమోగి ఉండాడు.

జగన్నాథరావు :- ఒరేయి నాగులూ ! ఇవ్వాళ మన మైన్యులు
 వార్షికోత్సవం. ఆనందర్థంలో మన రాజనాల రామయ్యగారూ,
 జిల్లా విద్యాశాఖాధికారి తదితర పెద్దలు ఉపన్యసినారట. నీవు
 కూడ రా పోదాం. విందువుగాని.

నాగులు :- అయితే బాబయ్యగోరూ ! ఇగను మీరు లెగిసి దిరుసేను
 కొని కాపీ బోపీ తాగండి. పెందలకాడె ఎల్లాం.

జగన్నాథరావు :- సరేకాని, నాగులూ ! మీటింగుకు ఆ రెవిన్యూ
 ఇన్ స్పెక్టర్ లక్షణరావుగారు కూడ వస్తానన్నారు. నీవు వెళ్లి
 వారిని పిలచి, అటు బజారునకు పోయి సిజరు సిగిరెట్టు ప్యాకె

ట్టాకటి కొని ఆ గాంధీ గారి విగ్రహం దగ్గర ఉండు. నేను ఇంతలో నా పన్ను సద్దుకొని వస్తాను. అందరం కలసి పోదాం. త్వరగా వెళ్ళు. ఇదుగో డబ్బు. (ఒక రూపాయి కాగితమును ఇచ్చును.)

నాగులు :- (అందుకొని) మీరు మాత్తరం తొందరగా రాండి బాబయ్యగోరూ! మల్లియాలమిగిలిపోతదేమొ. (నిష్క్రమించును.)
(తెరవాలును.)

నాల్గవ రంగము.

హైస్కూలు అవరణము.

(హెడ్మాస్టరు భీమశంకరంగారు, వారి సహాయోపాధ్యాయులు, జిల్లా విద్యా శాఖాధికారి గోపాలరావుగారు, పంచాయితీబోర్డు ప్రెసిడెంటు రాజనాల రామయ్యగారు, తక్కిన పెద్దలు, ఉచితముగ స్థానములలో ఉపన్యాసవేదికపై నాసినులై యుందురు. ఆవరణమంతయు ప్రేక్షకజనముతో కిక్కిరిసి యుండును.)

భీమశంకరం :- (లేచి) ఓ సోదరసోదరీ మణులారా! నేడు మన పాఠశాల వార్షికోత్సవమై యున్నది. అందుకుగాను మనజిల్లా విద్యా శాఖాధికారిగారు శ్రీ గోపాలరావుగారిని, మన క్రొత్త పంచాయితీబోర్డు ప్రెసిడెంటు రాజనాల రామయ్యగారిని, తక్కిన పెద్దలను ఆహ్వానించియుంటిమి. వీరందరు మన ఆహ్వానములను అత్యానందముతో అంగీకరించి శ్రమయనక విచ్చేసినందులకు మన అందరి తరపున నేను వారికి ధన్యవాదము లర్పించుచున్నాను.

(సభలో కరతాళ ధ్వనులు.)

భీమశంకరం :- ఇప్పుడు ఈ మహాసభకు అధ్యక్షులుగాఉండి సభను జయప్రదముగా నడపగలందులకు మన జిల్లా విద్యాశాఖాధికారులగు శ్రీ గోపాలరావుగారిని మిక్కిలిగా ప్రార్థించుచున్నాను.

గోపాలరావు :- (అధ్యక్షపీఠమును అలంకరింప బోవుచుండును.)

భీమశంకరం :- (గోపాలరావుగారి మెడలో పూలమాల వేయును.)

(సభలో కరతాళ ధ్వనులు మిన్ను ముట్టును.)

గోపాలరావు :- (అధ్యక్ష పీఠమును అలంకరించి లేచి) మహాజనులారా! ఇప్పుడు ఈ గ్రామపంచాయితీబోర్డు ప్రెసిడెంటు రాజనాల రామయ్యగారు వయోజన విద్యావశ్యకతనుగూర్చి ఉపన్యసించే దరుగాన మీరు సావధాన మనస్కులరై వివరలయినని మిక్కిలిగా కోరుచున్నాను.

రామయ్య :- (అధ్యక్షులవారిముందున్న మేజాబల్లవద్దకువచ్చి నిలబడును)

భీమశంకరం :- (రామయ్యగారి మెడలో పూలమాలను వేసి కూర్చుండును.)

(సభలో కరతాళధ్వనులు ప్రతిధ్వనించును)

రామయ్య :- (మెడలోని పూలమాలనుతీసి బల్లపైనుంచి)

అధ్యక్షా! సోదర సోదరీ మణులారా! నేడు ఈ వార్షికోత్సవమునకు నన్ను మన హైస్కూలు బృందమువారు ఆహ్వానించి యింతగా గౌరవించినందులకు వారికి నా కృతజ్ఞతాభి వందనములు అర్పించుచున్నాను.

(సభలో కరతాళ ధ్వనులు)

రామయ్య :- అయితే నాకు ఈ విద్యారంగంలో అనుభవము చాల తక్కువ. నిజము చెప్పవలయునంటే నాకేమియు తెలియదనే చెప్పాలి. కాని నా స్వవిషయములో నాసొంత అనుభవమును మీకు చెప్పవలయుననే కోరికతో నేను ఈ ఆహ్వానమును అంగీకరించి యుంటిని. నేను ఘమారు నాలుగేండ్లకు ముందు నిరక్షరాస్యుడనుగ నుండుటయు తన్నూలమున నాకు సంభవించిన అవాంతరములును మీలోచాలామందికి తెలిసియే యుండును. అట్టి విపరీతములు సంభవించుటకు కేవలం నా అవిద్యయే కారణం. అయితే దైవకృపవలన ఎలాగో ఆ సంఘటనలనుండి బయట పడితిని. అప్పటినుండి నాబోటి వయోజనులకు ఎలా విద్య అబ్బునా? యని అహర్నిశము ఆలోచించేవాణ్ణి. ఇంతలో మన ప్రజాప్రభుత్వం

వారు ఈ గ్రామములో ఒకవయోజన విద్యాలయమును ఏర్పాటు చేసి యున్నారు. అప్పుడు నేను నాయీ అధికవయస్కునైనను లెక్కచేయక వెంటనే ఆ పాఠశాలలో చేరి, కడు సమర్థులైన ఉపాధ్యాయుల బోధనాశక్తివల్లను, విద్యను సంపాదించవలయుననే నా అకుంతత దీక్షవల్లను ఈనాడు నాకుగల ఈ విజ్ఞానమును సంపాదించ గలిగినందుకు నే నెంతయు సంతసించుచున్నాను. అయితే మనము సంపాదించు విద్యను ఆ కటుంబయ్యవాండ్రవలె దుర్వినియోగము చేయకూడదు. అలాదుర్వినియోగముచేసిన మన బుద్ధిని, మనల్ని, మనమే నాశనం చేసుకొన్నవారమగుటయేగాక ఆ సరస్వతీ దేవినికూడ అపకీర్తిపాలుచేసినవార మగుదుము. అయితే ఇప్పుడు మీకు నేను మనవి చేయునదేమంటే నిరక్షరాస్యులైన వయోజనులందరు విద్యార్జనకు ప్రయత్నించండి. విద్యను నేర్చుటవలన ఎటువంటి లాభములను పొందవచ్చునో వివరించుటకు మన పూర్వ మహాకవియగు భర్తృహరి చెప్పిన ఈ మాటను వినండి.

తే. విద్యయొసగును వినయంబు, | వినయమునను
బడయుపాత్రత, పాత్రత | వలన ధనము,
ధనమువలనను ధర్మంబు, | దానివలన
నైపికాముష్మిక సుఖంబు | లందు నరుడు.

గనుక నిరక్షరాస్యులైన ఓ వయోజన సోదరులారా! మీరు విద్యయొక్క విలువను గుర్తించి గతమునుగూర్చి విచారించక ఇప్పుడైనను మన ప్రభుత్వమువారు ఏర్పాటుచేసియున్న వయోజన విద్యాలయములలో చేరి విద్యనుగడించి విజ్ఞానులుకండి. మన దేశమును ఆవరించియున్న నిరక్షరాస్యత యను రాక్షసిని రూపుమాప ప్రయత్నించండి. మోసగాండు పన్ను వలలను తుత్తునియలు చేయండి. విద్యను నేర్చుటకు వయస్సుతో నిమిత్తములేదు. దానికి నేనే తార్కాణం. బొందిలో ప్రాణమున్నంతవరకు విద్యార్జనకు అవకాశమున్నది. గనుక మీరు వయస్సు మీరినదేయని నిరుత్సాహపడక దీక్షతో విద్యను నేర్చి విజ్ఞానులుకండి. ఇకముందు

నయోజనులైన మీరు విద్యార్జనకు వెనుకంజ వేయరని నమ్ముచు ఇంతటితో నా ఉపన్యాసమును విరమించుచున్నాను.

(అని కూర్చుండును.)

(సభలో కరతాళధ్వనులు చెలరేగును.)

భీమశంకరం :- (లేచి) ఇప్పుడు మన ప్రెసిడెంటుగారు చెప్పిన విషయములను మీరు చక్కగా గ్రహించియుందురని, ఆ విధముగా నడచుకొన ప్రయత్నింతురని నమ్ముచున్నాను. ఇక ఇప్పుడు ఈ మహాసభకు అధ్యక్షులును, మనజిల్లా విద్యాశాఖాధికారులును, అగు శ్రీ గోపాలరావుగారు విద్యావశ్యకతనుగూర్చి ఉపన్యసించెదరు. అయితే ముందుగా వారినిగురించి మీకొక విచిత్రమైన విషయంచెప్తాను. ఏమంటే? వీరు మనకు అపరిచితులుగారు. ఈ గ్రామవాస్తవ్యులే. ఈ పాఠశాలలో కొంతకాలం విద్యార్థిగా గడపినవారే. అయితే వారు ఇటీవల ఉన్నతవిద్యకొరకు మదరాసులో ఉండుటవలన మీలో కొంతమందికి జ్ఞప్తిలేకపోవచ్చును. వీరు మన నూతన పంచాయితీబోర్డు ప్రెసిడెంటుగారగు ఈ రాజనాల రామయ్యగారికి మేనల్లుడు, అల్లుడును అయి యున్నారు.

(సభలో కరతాళ ధ్వనులు.)

భీమశంకరం :- వీరి అపూర్వ మేధాశక్తిమెచ్చి ప్రభుత్వశాఖలలో ప్రతిశాఖయు నుద్యోగమిచ్చుటకు ఆహ్వానించినవి. కాని వీరికి విద్య యందుగల అద్వితీయమగు అభిమానమునుబట్టి ఈ విద్యాశాఖలో తొలుదొల్తగా ఈ పదవి నలంకరించిరి. ఇప్పుడు మీరు వారు ఈయబోవు సందేశమును సావధానమనస్కులరై వివవలయునని నా ప్రార్థన. (అని కూర్చుండును.)

గోపాలరావు :- (లేచి కళ్ళజోడును సవరించుకొనుచు)

ప్రియ సోదరీ సోదరులారా! మీరు నన్ను ఆహ్వానించి యింత గౌరవమును చూపినందులకు మీకు నా మనఃపూర్వక ధన్యవాదము లర్పించుచున్నాను.

(సభలో కరతాళ ధ్వనులు.)

గోపాలరావు :- ఈ విద్యారంగంలో సేవచేయవలెననే నా చిరకాల వాంఛ ఇప్పటికి ఫలించినందులకు నే నెంతయు సంతసించుచున్నాను. కాని మన దేశమును, విద్యావిషయములో విదేశములకు పోల్చిచూచుకొంటే గుండె నీరై పోవు చున్నది. ఏమంటారా ? విదేశాలలో నూటికి తొంబదిమంది విద్య నేర్చినవారుంటే మన దేశములో నూటికి పదిమంది మాత్రమే గలరు. దీనిబట్టి మన దేశము విద్యలో ఎంత వెనుకబడి యున్నదో మీరే ఆలోచించండి. విద్యనుబట్టి విజ్ఞానం కలుగుతుంది. విజ్ఞానాన్నిబట్టి దేశాభ్యుదయం పెంపొందు తుంది. ఇప్పుడు మనము చూచుచున్న, అనుభవించుచున్న, ఈ రైలుబండ్లను, రేడియోలను, విమానములను, విద్యుద్దీపములను, విదేశ విజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలేగదా ! మొదట కనిపెట్టి తనివి తీర అనుభవించి తుదకు మనకు ప్రసాదించినది. వానినే మనం మహాప్రసాద మని స్వీకరించి అనుభవిస్తున్నాం. మన పొరుగు దేశాలు అట్టి విజ్ఞాన సంపదతో తులతూగుతూ ఉంటే, మనదేశం ఇట్టి అధోగతిపాలై యున్నందులకు మన మెంత సిగ్గుపడవలయునో బాగా ఆలోచించండి. గనుక ఇప్పుడు మీకు ముఖ్యముగా మనవి చేయున దేమంటే, మనదేశం విజ్ఞానవేత్తలతో విరాజిల్లి విదేశాలతో సరితూగాలంటే తల్లిదండ్రులైన ప్రతివారు తమ బిడ్డలకు విద్యాబుద్ధులు గరిపించాలనే దీక్షను బూనాలి. ఈ దీక్ష నెరవేరవలెనంటే అందరు కనీసం చదువను వ్రాయను నేర్చిన బిడ్డలనే ఇచ్చి పుచ్చుకొను పద్ధతి నవలంబించాలి. అయితే ప్రతివారు తమ బిడ్డలను ఉద్యోగ కాంక్షతో చదివించక, విజ్ఞాన కాంక్షతో చదివించాలి. అప్పుడే మనకు విద్య యందు నిజమైన ఆదరాభిమానములు ఏర్పడగలవు. కనుక మీరు విద్యయొక్క ఆవశ్యకతను గుర్తించి మీ బిడ్డలకు మీ శక్తికొలది విద్యాబుద్ధులు నేర్పించండి. విద్యార్జనకు, కుల, మత, లింగ భేదములతో నిమిత్తములేదు. మీరు మీ బిడ్డల భవిష్యత్తుకొరకు మీ శక్తికొలది స్థిరచరాస్తులను సంపాదించి ఈయవలయునని ఎలా అహర్నిశము ప్రయత్ని

స్తుంటాలో అలాగే అంతకుమించిన ఆసక్తితో వారికి విద్యాధనం గడించి పెట్టాలనే తాపత్రయంపడండి. ఆనాడే మన దేశం విజ్ఞాన వేత్తలకు నిలయమాతుంది. అప్పుడు మనం ఈ నవయుగంలో నవ్యకాంతులతో విరాజిల్లగలం. అక్షరజ్ఞానము లేనివారు ఈ ఆధునిక యుగంలో అంధులని తెలిసికొనండి. తెలివితేటలకు విద్య గీటురాయివంటిది. కాబట్టి విద్యలేని తెలివితేటలు ప్రకాశింప జాలవు. మరియు ఎలాగైతే దీపము అంధకారమును పోగొట్టి దివ్యమైన వెలుగునిచ్చుచున్నదో అలాగే విద్య అజ్ఞానాంధకారమును పోగొట్టి “జ్ఞాన” మను వెలుగునిచ్చును. గనుక ఓ సోదర సోదరీమణులారా! మీరు మీ బిడ్డలకు తగుశ్రద్ధతో విద్యను నేర్పించి మన దేశమును ఆవరించియున్న అవిద్యాంధకారమును పటాపంచలు చేయుదురని ఆశించుచు ఇంతటితో నా ఉపన్యాసమును ముగించుచున్నాను. జై హింద్ ! (కూర్చుండును.)

(సభలో కరతాళధ్వనులు చెలరేగును.)

భీమశంకరం :- (లేచి) సభాసదులారా! మనకు చిరపరిచితులును, మన జిల్లా విద్యాశాఖాధికారులును అగు శ్రీ గోపాలరావుగారు మన దేశములోని విద్యా సరిస్థితినిగురించియు, అందులకు మనము తీసికొనవలసినచర్యను గురించియు, చేసిన గంభీరోపన్యాసము నిజముగా మనల్ని మేల్కొల్పి విద్యారంగంలోనికి ఉరికించిందనే చెప్పాలి. వారు నుడివినట్లు, తలిదండ్రులైన ప్రతివారును తమ బిడ్డలను విద్యాధికులుగను, విజ్ఞానవేత్తలుగను జేయుటకు నేడే శపథము పూనుదురని ఆశించుచున్నాను. జై హింద్ !

(అందరునులేచి జాతీయగీతము పాడుచుండగా తెర(వాలును.)

Acc. No - 4162
894.8132
S. B.

మంగళం మహల్.

సర్వం సంపూర్ణమ్.

డి టి యన్ ట్ వరక్రెస్, తెనాలి

Rs-1-00.